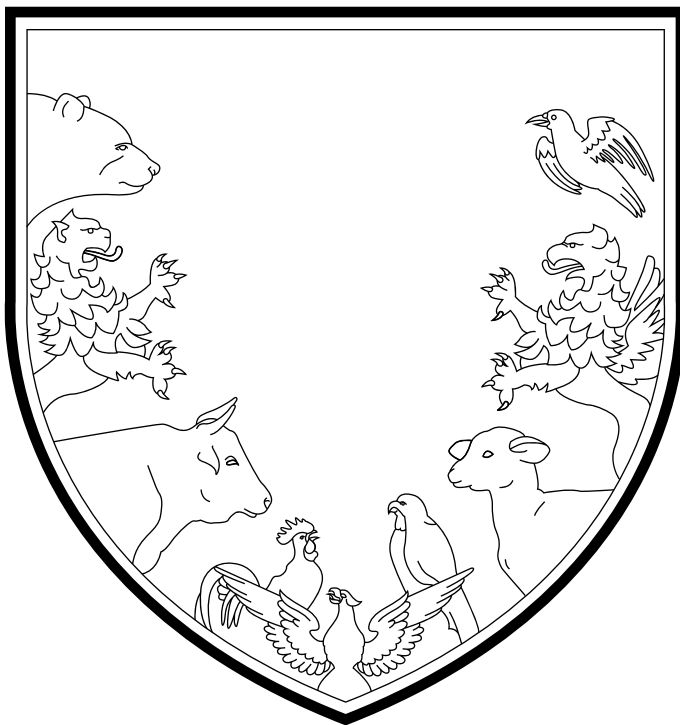

KÁRPÁT-MEDENCEI TÖRTÉNÉSZ MŰHELYEK KONFERENCIÁJA

absztrakt füzet

PPKE BTK campus, 2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1
Kubinyi András Történész Műhely

KÁRPÁT-MEDENCEI TÖRTÉNÉSZ MŰHELYEK KONFERENCIÁJA

Piliscsaba, 2018. március 21–23.

Szervező: Kubinyi András Történeti Műhely

ABSZTRAKT FÜZET

Szerkesztette:
Oláh P. Róbert
Schvéd Brigitta Kinga

Olvasószerkesztő: Vámos Violetta
Grafika, tördelés: Bóhm Dorottya

Szaktudás Kiadó Ház Zrt.
Budapest
2018

TARTALOM

ISBN 978-615-5224-76-8

A Kubinyi András Történész Műhely
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
E-mail cím: katmszervezes@gmail.com
Honlap: <http://studiolo.hu/>

megbízásából a kiadást gondozta a

Szaktudás Kiadó Ház Zrt.
1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 36/B
Felelős kiadó a kiadó elnöke

Program	7
Absztraktok	16
B. Székely Dorottya Piroska	17
Balogh Ádám	19
Bán Gergely Károly	21
Berczeli-Nemcsényi Alex	23
Bódai Dalma	25
Császár István	27
Csík Ádám Lajos	29
Dallman Kristóf	31
Dobos Sándor	33
Erdős András Patrik	34
Gulyás Adrienn	37
György Árpád Botond	39
Halász Tibor	41
Hiába Krisztina	43
Horváth Terézia	45
Izsán Csaba	47
Kanász Viktor	49
Kozák-Kígyóssy Szabolcs László	51
Kőrösi Réka	53
L. Kajtár Evelin	55
Lengyel Nóra	57
Makra Mónika	59
Mokánszki János	61
Molnár Zoltán	63
Nagy Dávid	65
Pokorny Gábor	67
Porubszky Ádám	69
Sárhegyi Tamás Felicián	71
Schvéd Brigitta Kinga	73
Szakács János	75
Szilágyi Adrien Rebeka	77
Tóth Marcell László	79
Varga Mátyás	81
Véber Zoltán	83
Vida Bence	85

PROGRAM

1. NAP

2018. március 21. szerda

Regisztráció: 12:00–13:45
(Ambrosianum 220)

Megnyitó: 14:00–14:15
(Ambrosianum 220)

Párhuzamos délelőtti szekciók

14:30–15:45 – I. szekció:

KÖZÉPKORI ÉS KORA ÚJKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM Ambrosianum 213/b

HORVÁTH TERÉZIA (Kubinyi András Történész Műhely):

A Beneéthy- és Nyási-formuláskönyvek tartalmi összehasonlítása (14:30–14:45)

VÉBER ZOLTÁN (Hatvani István Szakkollégium):

Visszatérés vagy folytatás? – Hunyadi János törökellenes politikája a rigómezei csatavesztést követően (14:45–15:00)

KANÁSZ VIKTOR (PTE BTK IDI – Kubinyi András Történész Műhely):

Protestánsok és katolikusok a 16. századi Kanizsán (15:00–15:15)

B. SZÉKELY DOROTTYA (Történeti Kollégium, ELTE BTK):

Szelepcsényi György esztergomi érsek művészeti pártolása a források tükrében (15:15–15:30)

Kérdések, vita (15:30–15:45)

14:30–15:45 – II. szekció:

KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI TÖRTÉNELEM (16–19. SZÁZAD)

Ambrosianum 220

BÓDAI DALMA (ELTE BTK TDI – ISHA Budapest):

Automaták és mechanikus játékok a kora újkorban (14:30–14:45)

VIDA BENCE (ELTE BTK TDI – I. Tóth Zoltán Kör; ISHA Budapest):

Tér-észlelések Bethlen Miklós kancellár kapcsolati hálójában (14:45–15:00)

SCHVÉD BRIGITTA KINGA (Kubinyi András Történész Műhely):

A svéd–holland diplomáciai kapcsolatok kulturális vonatkozásai a 17. században

(15:00–15:15)

BALOGH ÁDÁM (I. Tóth Zoltán Kör):

Az Osztrák-Magyar Monarchia és Brazília nemzetközi kapcsolódási pontjai, 1867–1917

(15:15–15:30)

Kérdések, vita (15:30–15:45)

Rövid szünet (15:45–16:00)

Párhuzamos délutáni szekciók

16:00–17:15 – III. szekció:

KÖZÉPKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM

Ambrosianum 213/b

SZAKÁCS JÁNOS (Hatvani István Szakkollégium):

Egy család szolgálatában – Perkediek, mint királyi emberek (16:00–16:15)

KŐRÖSI RÉKA (Kubinyi András Történész Műhely):

Középkorkutatás a végrendeletek tükrében? (16:15–16:30)

KOZÁK-KÍGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ (ELTE BTK TDI – Károli Történész Mű-

hely): *A dél-erdélyi városok fegyveripara a későközépkorban* (16:30–16:45)

PORUBSZKY ÁDÁM (Kubinyi András Történész Műhely):

A Cilleiek a magyar és a szlovén történetírásban (16:45–17:00)

Kérdések, vita (17:00–17:15)

16:00–17:15 – IV. szekció:

KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI TÖRTÉNELEM (16–19. SZÁZAD)

Ambrosianum 220

MOLNÁR ZOLTÁN (Hatvani István Szakkollégium):

A Magyar Kamarai Levéltár 16–17. századi regisztratúrája a korszak gazdaságtörténetének kutatásában (16:00–16:15)

POKORNYI GÁBOR (Selye János Egyetem Történelemműhely):

Komárom szabad királyi várossá válásának körülményei (16:15–16:30)

TÓTH MARCELL LÁSZLÓ (SZIE RGDI – Magyar Közgazdasági Társaság Győri Ifjúsági Szervezete):

A komáromi bankó története (16:30–16:45)

Gulyás Adrienn (Károli Történész Műhely):

Nők fegyverben (16:45–17:00)

Kérdések, vita (17:00–17:15)

18:30-tól – vacsora

2. NAP

2018. március 22. csütörtök

Délelőtti önálló szekció

10:15–11:30 – V. szekció:

KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI TÖRTÉNELEM (16–19. SZÁZAD)

Ambrosianum 220

GYÖRGY ÁRPÁD BOTOND (Történelem Szakkollégium, BBTE TFK):

Marosvásárhely, a székely szabad királyi város (10:15–10:30)

IZSÁN CSABA (BBTE TFK „Történelem, civilizáció, kultúra” Doktori Iskola – Középkor szakkör, BBTE TFK):

A céhek szerepe a kora újkori erdélyi szász városok fegyvergyártásában és védelmében (10:30–10:45)

L. KAJTÁR GYÖNGYVÉR (BBTE TFK „Történelem, civilizáció, kultúra” Doktori Iskola): *A kolozsvári ispotályok szervezeti változásai a 17–18. században* (1650–1750) (10:45–11:00)

BERCZELI-NEMCSÉNYI ALEX (Quadrivium Műhely, SZTE Eötvös Loránd Kollégium): *Joseph Weydemeyer, Marx „nagykövete” az Egyesült Államokban?* (11:00–11:15)

Kérdések, vita (11:15–11:30)

11:30–12:30 – Hosszú szünet

12:30–13:30 – Fakultatív Campus-túra

Délutáni önálló szekció

13:30–15:00 – VI. szekció:

20. SZÁZADI EGYHÁZTÖRTÉNELEM

Ambrosianum 220

DALLMAN KRISTÓF (Kubinyi András Történész Műhely):

Adalékok az 1912–1948 között működő pécsi Pius Kollégium történetéhez (13:30–13:45)

LENGYEL NÓRA (ELTE BTK TDI – ISHA Budapest):

Nőképek a Horthy-kor katolikus sajtójában (13:45–14:00)

VARGA MÁTYÁS (Kubinyi András Történész Műhely):

Shvoy püspök kiátkozta a Nép Papját – Shvoy Lajos székesfehérvári püspök összecsapása az alakuló „néphatalommal” (1947–1948) (14:00–14:15)

HALÁSZ TIBOR (Eötvös József Collegium Történész Műhely):

Regina Mundi – egy szerzetesközösség élete az illegitimitásban (14:15–14:30)

HIÁBA KRISZTINA (ELTE Márton Áron Szakkollégium):

A Sárosorosi Római Katolikus Egyházközösség hitélete a szovjet időszakban (1944–1991) (14:30–14:45)

Kérdések, vita (14:45–15:00)

15:00–15:30 – Rövid szünet

Délutáni párhuzamos szekciók

15:30–17:00 – VII. szekció:

JELENKORI TÖRTÉNELEM A 19–20. SZÁZAD FORDULÓJÁTÓL

Ambrosianum 213/a

SZILÁGYI ADRIEN REBEKA (Kulturális turizmus Szakkollégium, BBTE TFK; Kolozsvári Magyar Történészhallgatók Egyesülete):

Nagyenyedtől az Albert-tóig. Hogyan került Sass Flóra Afrika dzsungeléibe? (15:30–15:45)

NAGY DÁVID (Károli Történész Műhely):

Nemzet és állam Jászi Oszkár gondolatrendszerében (15:45–16:00)

MOKÁNSZKI JÁNOS (Hatvani István Szakkollégium):

Az első világháború és az 1918. évi spanyolnátha-járvány okozta problémák Debrecenben (16:00–16:15)

BÁN GERGELY KÁROLY (Hatvani István Szakkollégium):

Adalékok a két világháború közötti Magyarország városhierarchia-vizsgálatához

(16:15–16:30)

DOBOS SÁNDOR (DE BTK TNDI – Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont, Beregszász):

A mai Kárpátalja területét érintő XX. századi hatalomváltások hatásai a régió közigazgatási beosztására és községneveire (16:30–16:45)

Kérdések, vita (16:45–17:00)

15:30–17:00 – VIII. szekció:

JELENKORI TÖRTÉNELEM 1945 UTÁN

Ambrosianum 220

ERDŐS ANDRÁS PATRIK (Eötvös József Collegium Történész Műhely):

A demokrácia védelmében – A „Holnap” ellenzéki újság története (15:30–15:45)

MAKRA MÓNKA (Károli Történész Műhely):

GULÁG vagy GUPVI? Taksonyiak Málenkij roboton (15:45–16:00)

SÁRHEGYI TAMÁS FELICSIÁN (PPKE BTK TDI – ISHA Budapest):

1956 Kanadában: A forradalom identifikáló szerepe a kanadai magyar diaszpórában (16:00–16:15)

CSÍK ÁDÁM LAJOS (SZTE Móra Ferenc Szakkollégium): *A Magyar Néphadsereg páncélos csapatainak részvétele az 1968-as Csehszlovákia elleni intervencióban: a „Zala Gyakorlat”* (16:15–16:30)

CSÁSZÁR ISTVÁN (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász):

A kárpátaljai magyarság presszionálásának változásai a szovjet államhatalom idején (16:30–16:45)

Kérdések, vita (16:45–17:00)

18:30-tól – vacsora

3. NAP

2018. március 23. péntek

10:00–10:30 – A konferencia zárása (Ambrosianum 220)

Délután: Esztergomi program (ebéd, városnézés, tárlatvezetés a Keresztény Múzeumban)

ABSZTRAKTOK

B. SZÉKELY DOROTTYA PIROSKA

(ELTE BTK művészettörténet MA – ELTE Történeti Kollégium)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

17. századi magyar egyháztörténet és főpapi mecénatúra, azon belül is Szelepcsényi György esztergomi érsek életpályája, illetve az általa létrehozott gyűjtemény rekonstrukciója.

SZELEPCSÉNYI GYÖRGY ESZTERGOMI ÉRSEK MŰVÉSZETPÁRTOLÁSA A FORRÁSOK TÜKRÉBEN

Szelepcsényi György esztergomi érsek a 17. századi magyar politikai és egyházi élet meghatározó alakja volt. Rézmetszői munkássága és bőkezű mecénási tevékenysége okán személye és pályája nem csak történeti, hanem művészettörténeti vizsgálódások tárgyául is szolgálhat. Szelepcsényi 1644-től 1666-ig kancellárként, 1667-től 1681-ig mint királyi helytartó vett részt a politikában; 1666-tól 1685-ig pedig az esztergomi érsekség, és így a magyar katolikus egyház élén állt. Magasra ívelő politikai és egyházi pályafutása során jelentős jövedelmek felett rendelkezett, melynek köszönhetően létrehozott egy kiterjedt magánbirtokrendszert és kialakított egy műkincseket felvonultató jelentős gyűjteményt.

A gyűjtemény rekonstrukciója nem egyszerű vállalkozás, ugyanis annak jelentős részét Bécs 1683-as ostromakor széthordták, így mint komplex művelődéstörténeti vizsgálódásra alkalmas műkincscsoport már az érsek halála előtt megszűnt létezni. A 17. századi főpapi mecénatúra szempontjából fontos gyűjtemény összetétele, története; Szelepcsényi György, a rézmetsző-érsek művészeti preferenciái, illetve a kora művészeivel kialakított kapcsolatrendszere ez idáig nem kerültek a barokk művelődéstörténeti kutatások homlokterébe.

Előadásomban a gyűjteményre vonatkozó forrásanyag – levelezések, végrendeleti dokumentumok, a hagyatéki ügy során keletkezett iratok, leltárak és inventáriumok – bemutatásával igyekszem rekonstruálni Szelepcsényi György gyűjteményét és bemutatni az érsek művészetéhez való viszonyát.

Kulcsszavak: Szelepcsényi György; 17. századi műpártolás; főpapi mecénatúra; gyűjteményrekonstrukció; egyházi gyűjtemények; végrendekezés; leltárak és inventáriumok.

BALOGH ÁDÁM

(ELTE BTK történelem MA – I. Tóth Zoltán Kör)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

19–20. századi nemzetközi kapcsolatok, globalizációs folyamatok; az Osztrák-Magyar Monarchia transzkontinentális külpolitikája; Brazília 19. századi történelme és osztrák-magyar vonatkozásai.

Fontosabb publikációk:

Balogh Ádám: „A hazai kutatásokat hozzáférhetőbbé kell tenni a nemzetközi közeg számára” – interjú Bárány Attilával – ujkor.hu. (2015. 08. 15.)

Balogh Ádám: „A Közel-Kelettel kapcsolatban hiányzik a közös ismeretanyag” – interjú Dr. Sárközy Miklóssal – ujkor.hu. (2016. 04. 05.)

*Balogh Ádám: Az Osztrák-Magyar Monarchia egyik hadihajójának brazíliai ki-
küldetése – Őfelsége Zrínyi korvettje Rio de Janeiro partjainál 1893–1894-ben.
In: Acta Musei Militaris in Hungaria/Hadtörténeti Múzeum Értesítője, 17. Hadtör-
téneti Intézet és Múzeum, Budapest, 2018. (megjelenés alatt)*

*Balogh Ádám: Megosztó kompromisszum – Az 1867. évi kiegyezés 150 év távlatá-
ból. In: Századok. 151. évf. 2017/6. sz. (1381–1386 pp.) (megjelenés alatt)*

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA ÉS BRAZÍLIA NEMZETKÖZI KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI (1867–1917)

Miért volt érdekelt az Osztrák-Magyar Monarchia Brazíliában? Milyen kapcsolatok mu-
tathatók ki a két állam viszonyára vonatkozóan? Hogyan alakultak mindezek a történe-
lem folyamán (1867 és 1917 között)?

Az Osztrák-Magyar Monarchia és Brazília bilaterális viszonyát a hatalmas földrajzi tá-
volságok ellenére számos ponton megragadható összeköttetések jellemezték a hosszú 19.
század során. Az osztrák-brazil dinasztikus kapcsolatok a portugál eredetű Bragança-ház
és a Habsburg-Lotharingiai-ház között a 19. század elejétől nyomon követhetők, azon-
ban a rokonsági szempontok jelentőségének csökkenésére került sor a Brazil Köztár-
saság kikiáltását (1889) követő években. Ezzel szemben a századfordulón a nagyobb
monarchiabeli kereskedelmi társaságok, mint például az Osztrák Lloyd vagy az „Ad-
ria” Magyar Királyi Tengerhajózási Rt. egyre számottevőbb áruforgalmat bonyolítottak
le Brazíliával. Mindezekkel párhuzamosan meghatározók voltak a korszak nemzetközi
egyezményei, valamint fontos államközi érintkezési ponttá vált az amerikai kontinensre
irányuló elvándorlás, amelynek Brazília volt az egyik legfontosabb úti célja a dualizmus
alatt. A két ország közötti kapcsolatoknak az első világháború vetett véget, mivel Brazília
1917-ben a Központi Hatalmakkal szemben csatlakozott be a harcokba.

Kulcsszavak: Osztrák-Magyar Monarchia; Brazília; nemzetközi kapcsolatok; 1867–1914; dinasztiák;
kereskedelmi társaságok; kivándorlás.

BÁN GERGELY KÁROLY

(DE BTK történelem-földrajz tanári MA – Hatvani István Szakkollégium,
Történettudományi szakcsoport)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

hazai városhierarchia vizsgálat, várostörténet kutatás és két világháború közötti gazdaságföldrajz.

Fontosabb publikációk:

Bán Gergely Károly: A két világháború közötti Magyarország városhierarchia-vizsgálatának módszertani kérdései. In: Új nézőpont (A Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni Honismereti Egyesület online folyóirata). IV. évf., 2. szám. Szerk. Szilágyi Zsolt. Debrecen, 2017. 5–30.

Bán Gergely Károly: Trianon megjelenése a középfokú földrajzoktatásban a két világháború között. In: Szülőföldön magyarul: Iskolák és diákok a határon túl. Szerk. Pusztai Gabriella–Márkus Zsuzsanna. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017. 112–125.

ADALÉKOK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁG VÁROSHIERARCHIA-VIZSGÁLATÁHOZ

Hazánk városhierarchiájának megállapítása számos módszertani kérdést vet fel, ami egyfelől az összetett településszerkezetből, másfelől a sajátos Kárpát-medencei városfejlődésből adódik. Abból indultam ki, hogy a városhierarchiában elfoglalt pozíció és a városi funkciók mennyisége (összetettsége) között erős pozitív korreláció áll fenn (Beluszky–Győri 2005). Kutatásom célja, hogy komplex képet alkossak Magyarország két világháború közötti városhálózatáról. Egyelőre arra vállalkozom, hogy számba vegyem a felmerülő módszertani problémákat, és arra, hogy azokra lehetséges megoldásokat kínáljak. Továbbá az eddigi eredményeket venném lajstrom alá. A közelmúltban Beluszky Pál és Győri Róbert által publikált 1910-es állapotokat taglaló munka (2005) alapján lehetőség nyílik annak megállapítására, hogy milyen változások történtek 1930-ig az említett struktúrában. A jelen hierarchiavizsgálat fontos eleme, hogy a bel- és külterületi adatok szétválasztásra kerüljenek, hiszen a klasszikus tanyaelv ekkor már nem működött (Mendöl 1993, Timár 2006). További fontos módszertani eleme a vizsgálatnak, hogy az általam épített számítógépes adatbázis miként modellezi, illetve hogyan torzítja a struktúra egészét és egyes szintjeit. Ezzel az eddigi hazai kutatásoktól több ponton is eltérő, új módszertani alapokra helyezhető a két világháború közötti magyar városhierarchia vizsgálata.

Kulcsszavak: városhierarchia; településrangsor; hierarchiavizsgálat; településszerkezet; két világháború között; módszertan.

BERCZELI-NEMCSÉNYI ALEX

(SZTE BTK történelem-filozófia tanári MA – SZTE Eötvös Loránd Kollégium,
Quadrivium Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

A 19. századi gazdasági és társadalmi változások Európában és az Egyesült Államokban, különös tekintettel a munkásmozgalom kialakulására, fejlődésére, s az európai és amerikai mozgalmat összekötő kapcsolatokra.

Fontosabb publikációk:

Berczeli-Nemcsényi Alex: Miért éppen május elseje a munka ünnepe? Az amerikai munkásmozgalom a XIX. század második felében. V. Eötvözet Konferencia, Szeged, 2016.

Berczeli-Nemcsényi Alex: Munkásmozgalom Nyugaton? Az amerikai munkásmozgalom kialakulásának története. In: Tehetségek a történettudomány szolgálatában III. Szeged, 2017.

Berczeli-Nemcsényi Alex: Szocializmus Amerikában? – Szocializmus Amerikából? VI. Eötvözet Konferencia, Szeged, 2017. (megjelenés alatt)

JOSEPH WEYDEMEYER, MARX „NAGYKÖVETE” AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN?

A munkásmozgalom fogalmát Kelet-Európában és Magyarországon gyakran köti a közvélemény a szovjet érához, ennek megfelelően tartalma is beszűkítetté vált. Valójában az eszmék, amelyekre a rendszer ideológiája épített, a 19. században születtek meg, és fontos szerepet játszottak Nyugat-Európa, valamint az Egyesült Államok történetében. Az európai és amerikai munkásmozgalom között igen szoros kapcsolat állt fenn.

Ennek egyik kulcsfontosságú figurája volt Joseph Weydemeyer, aki már Európában is aktív tagja volt a mozgalomnak, barátságot kötött Marx-szal és Engels-szel, majd az 1848-as forradalom után nem sokkal az Egyesült Államokba emigrált. Az ő és társai munkája révén jutottak el az európai eszmék, Karl Marx nézetei a tengerentúlra. A 19. század elejétől kezdve egy lassú, de folyamatos szektorváltás vette kezdetét Amerikában, s a mezőgazdaság helyett a gépesített ipar vált hangsúlyossá. Az eltolódással együtt megjelent egy új társadalmi réteg, a városi munkásosztály, ami megszületésétől fogva igyekezett érvényt szerezni érdekeinek. Az Egyesült Államok első munkásszervezetei az európai emigránsok és az amerikai polgárok kooperációjával születtek meg és kezdték meg működésüket.

Előadásom egy nagyobb kutatásba illeszkedik bele, amely a 19. századi amerikai gazdasági változások társadalomra gyakorolt hatásait vizsgálja, különös tekintettel a munkásmozgalom történetére. Weydemeyer életútja mellett bemutatom az általános tendenciákat, s az első szakszervezetek létrejöttét, azok európai kapcsolatait.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA UNKP-17-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI
KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Kulcsszavak: gazdaságtörténet; társadalomtörténet; munkásmozgalom; Weydemeyer; szakszervezetek.

BÓDAI DALMA

(ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola,
Magyar Kora Újkor Doktori Program – ISHA Budapest)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

A doktori program keretein belül Thurzó György biccsei udvarát vizsgálom, jelen konferencián azonban a másik mesterszakomon, a történeti muzeológián folytatott kutatásaim egy részét szeretném előadni, amelyet az ÚNKP ösztöndíj keretein belül végzek (s mely a Múltidéző Zsebkönyvtár sorozat egy kötete lesz) a kora újkori gyűjtemények, azon belül a mechanikus játékok témakörében.

Fontosabb publikációk:

Bóдай Dalma: A fraknói tárház szerepe Esterházy Pál politikai reprezentációjában. In: Első Század, 14. (2015) 2. sz. 9–31.

Bóдай Dalma: A kultúra- és a tudásfelhalmozás tere. A kincstáraktól a tudományos gyűjteményekig. In: Élet és tudomány, 72. (2017) 37. sz. 1167–1171.

Bóдай Dalma: Automaták és mechanikus játékok. Kunstkammerek. In: Élet és tudomány, 71. (2016) 33. sz. 1045–1047.

Bóдай Dalma: Mecenatúra, reprezentáció és tezauráció. Esterházy Pál fraknói kincstárának funkciói. In: Paletta. II. Koraiújkor-történeti Tudományos Diákkonferencia. Szerk. Bóдай Dalma–Vida Bence. Budapest, 2015. 153–171.

AUTOMATÁK ÉS MECHANIKUS JÁTÉKOK A KORA ÚJKORBAN

A 15. századtól kezdődően az új szellemi irányzat, a reneszánsz nyomán Európa-szerte számos gyűjtemény jött létre a királyi, fejedelmi és főúri udvarokban, illetve a művelt, tehetős polgárok otthonaiban. A társadalom ezen rétegeinek hatalmi szükségletei meghatározták kulturális igényeiket és magatartásukat is: a tezaurálás, az értékteremtés és a megőrzés, a látványosság pedig a reprezentáció, s így a politika része volt. Az ezekhez kapcsolódó mecénási tevékenység teremtette meg az előző két fogalom alapját, a támogatott és az udvarban foglalkoztatott művészek alkotásaikkal műpártoló uruk gyűjteményét gyarapították.

A kora újkor idején a felfedezések, a könyvnyomtatás, a háborúk fokozta haditechnikai fejlődés és a nagy építkezések nyomán átmozgatott föld a számtalan ismeretlen és érdekes dolgot rejtett, amelyek az ember csillapíthatatlan kíváncsiságával és tudásvágyával találkozva létrehozták az ún. Kunst- und Wunderkammer-eket, Schatz- und Raritätenkabinet-eket, azaz a „csodakamrákat”, kincstárakat és ritkasággyűjteményeket – a tudás és az értékelhalmozás templomait.

A manierizmus és a barokk művészet időszakában az automaták, a mozgó mechanikus figurák és játékok értékes és különösen drága darabjai voltak az uralkodói és főúri udvarok gyűjteményeinek. A Kunstkammerekben vagy Wunderkabinet-ekben a világ kicsiben jelent meg, a természet végtelen változatossága és átalakulása, az isteni teremtmény és az emberi játékos elme egyaránt szerepet kapott. A változatos játéku darabok főként reprezentációs eszközként és diplomáciai ajándékként szolgáltak.

Kulcsszavak: gyűjtemény; Kunstkammer; mechanikus játék; reprezentáció; diplomácia; arisztokrácia; ötvösmester; órásmester; művészet; művelődéstörténet.

CSÁSZÁR ISTVÁN

(II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász),
abszolvált doktorandusz, óraadó oktató – Lehoczky István
Társadalomtudományi Kutatóközpont)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Modern kori történelem, kárpátaljai magyarság, társadalmi viszonyok a Szovjetunióban, magyar diplomácia a második világháború után, a kárpátaljai magyarság érdekképviseleti tevékenységének kezdetei.

Fontosabb publikációk:

Császár István: „A 72-es beadvány” és résztvevőinek rövid ismertetése. In: „A 72-es beadvány.” Nemzetiségi és oktatáspolitikai a 60–70-es években a Szovjetunióban. Szerk. Darcsi Karolina–Dobos Sándor. PoliPront, Ungvár, 2013.

Császár István: A magyar diplomácia „romániaképe” az 1970-es évek elején követi jelentések alapján. In: Mercurius Veridikus Novus I. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének tanulmánygyűjteménye. Grafika Kiadó, 2015. 189–208.

Császár István: A szovjet időszak alatt készült magyar illetőségű akták jegyzéke az Ukrán Állambiztonsági Szolgálat ungvári levéltári anyagaiban. In: Acta Academiae Beregsasiensis 2015. Grafika Kiadó, Beregszász–Ungvár, 2015. 185–212.

Császár István: A társadalmi élet megítélése Kárpátalján a brezsnyevi érában (korabeli sajtó alapján). Acta Beregsasiensis, VII. évf. (2008) 2. kötet, 60–71.

Császár István: Magyar-magyar kapcsolatok prezentációja a Kárpáti Igaz Szó napilapban a brezsnyevi időszak alatt (Kárpátalja és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye viszonylatában). In: „Így maradok meg hírvivőnek...” In memoriam Soós Kálmán. Tanulmányok Soós Kálmán emlékére. Szerk. Szamborovszkyné Nagy Ibolya. PoliPront, Ungvár, 2012. 59–65.

A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG PRESSZIONÁLÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI A SZOVJET ÁLLAMHATALOM IDEJÉN

Kárpátalja szovjet időszakának történetét a helyi magyarság helyzetének szempontjából több periódusra bonthatjuk. Az első, Sztálin nevével fémjelzett korszakot a pusztá fennmaradásért vívott harc jellemezte. Az 1944-es ún. „málenkij robot”, a későbbi kuláktalanítással egybekötött kolhozosítás, az egyházak ellehetetlenítése mind olyan tényezők voltak, melyek a helyi magyar kisebbséget fennmaradásában is veszélyeztették.

A következő, jobbára számbeli gyarapodással járó időszakban kezdetünk el a klasszikus értelemben vett érdekképviselet próbálkozásairól beszélni. Azért használjuk itt a próbálkozás szót, mivel a Szovjetunió pártállami rendszerében elképzelhetetlen volt bármilyen nemzetiségi vagy más alapokra épülő politikai szervezet. Az 1960-70-es években a lehetőségek kimerültek a kulturális, nyelvi kérdésekben.

A brezsnyevi pangás, a hatalom puhulása új kihívások elé állították a helyi magyarságot, az útkeresés eredményei azonban a hatalom rosszalló reakcióját váltották ki. Erre az időszakra tehető az ún. „72-es Beadvány” megalkotása, mely az első kárpátaljai magyar érdekképviseleti dokumentum lett a szovjet időszakban. A Beadvány előkészítésének szellemi vezérévé az a generáció vált, mely már a második világháború után szocializálódott, és kevésbé volt sikeres a megfélemlítésük, mint a szüleiké. A rendszer ugyan megtorolta a próbálkozásokat, de már messze nem olyan brutálisan, mint tette azt az 1940-es években. Előadásomban a változások miértjére keresem a választ.

Kulcsszavak: kárpátaljai magyarság; elnyomás; Szovjetunió; érdekképviselet; kisebbség.

CSÍK ÁDÁM LAJOS

(SZTE BTK történelem MA – SZTE Móra Ferenc Szakkollégium)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Érdeklődési területem a magyarországi hadtörténetre és a magyarországi 20. századi eseményekre terjed ki. Jövőbeli elképzeléseimben a Rákosi- és Kádár-korszak fegyveres erőinek kutatását tűztem ki célul. Ezen elképzeléseim mellett még a kevésbé kutatott magyarországi 20. századi események, folyamatok kutatása is szerepel.

Fontosabb publikációk:

Csik Ádám Lajos: Páncélosok hullámában, a Molotov koktélok tüzeiben. In: 50 éves a Móra Ferenc Szakkollégium (Ünnepi kiadás). Szerk. Bíró Gyöngyvér. Szakkollégiumi Füzetek 4. SZTE Móra Ferenc Szakkollégium, Szeged, 2017. ISSN: 2064-809X.

Csik Ádám Lajos: „Sem frontvonal sem ellenfél...” Az 1956-os forradalom budapesti eseményei, illetve hadászata és harcászata. In: Tehetségek a történelemtudomány szolgálatában III. Szerk. Ferwagner Péter Ákos. SZTE BTK Történeti Intézet, Szeged, 2017. ISBN: 978-963-306-528- 0.

A MAGYAR NÉPHADSEREG PÁNCÉLOS CSAPATAINAK RÉSZVÉTELE AZ 1968-AS CSEHSZLOVÁKIA ELLENI INTERVENCIÓBAN: A „ZALA GYAKORLAT”

Az 1968-as év a keleti blokkon belül a változás ígéretével kecsegtetett. Ebben élen járt Csehszlovákia az „emberarcú szocializmus kialakításával” és Alexander Dubcek kommunista első titkár. A prágai tavasz a környező országok kommunista pártjait aggodalommal töltötte el. 1968 tavasza és nyara során folyamatos egyeztetések, tárgyalások és tanácskozások után sem voltak képesek a varsói „ötök” ráerőszakolni akarataikat a csehszlovák vezetésre. A Szovjetunió vezette koalíció 1968. augusztus 20-21-én intervencióval kívánta megakadályozni a szocialista blokkon belül kialakuló reformfolyamatokat.

Előadásom célja, hogy bemutassam a Magyar Néphadsereg felkészülését, majd később szerepét a csehszlovák intervenció során, külön kiemelve a páncélos fegyvernem szerepvállalását az eseményekben, továbbá az intervenció hétköznapijait, és az azt lezáró kivonulást. Elemzem a műveletről készített korabeli katonai összegzéseket, következtetéseket, azok hatását a Magyar Néphadsereg páncélos erőinek fejlődésére.

További célom, hogy az akcióban résztvevő páncélos csapatok politikai és harci felkészítését bemutassam, illetve primer forrásokra támaszkodva, a járőröző katonák szemszögéből a Csehszlovák lakosság intervenció alatti mindennapjait, hangulatát, viszonyulását a magyar csapatokhoz.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA UNKP-17-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI
KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Kulcsszavak: Magyar Néphadsereg; Csehszlovákia; 1968; Varsói Szerződés; Varsói ötök.

DALLMAN KRISTÓF

(PPKE BTK történelemtanár – pedagógiatanár MA – Kubinyi András Történész
Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

A jezsuita rend története; jezsuita iskolatörténet; Magyarország oktatás- és neveléstörténete.

ADALÉKOK AZ 1912–1948 KÖZÖTT MŰKÖDŐ PÉCSI PIUS KOLLÉGIUM TÖRTÉNETÉHEZ

Az önálló magyarországi jezsuita rendtartomány 1909. évi megalakulását követően gróf Zichy Gyula pécsi megyéspüspök kezdeményezte egy, a rend vezetése alatt működő középiskola létrejöttét. A Pius-alapítványi Jézustársaság Katolikus Főgimnázium 1912-ben kezdte meg működését és hamar az ország legnívósabb oktatási intézményei közé emelkedett. A jezsuita rend közel negyvenévi működést követően 1948-ban, az egyházi intézmények államosításának során veszítette el a gimnázium vezetését. Az intézmény jogutódja a mai napig működő Pécsi Janus Pannonius Gimnázium lett.

Előadásomban rövid rendtörténeti bevezetőben vázlatosan összefoglalom a jezsuita rend pécsi működésének történetét. A pécsi Pius Kollégium alapításának és működésének történetét az eddig megjelent szakirodalmi tételek áttekintésével végzem el, majd részletesen ismertetem a budapesti Jezsuita Levéltár és Rendtörténeti Könyvtár gyűjteményében a II. 4. 4. jelzet alatt található iratanyagokat, illetve a gimnázium rendelkezésre álló évkönyveit.

Előadásom megalapozza későbbi kutatási irányvonalamat, melynek során behatóan kívánom elemezni a 19–20. századi magyarországi jezsuita gimnáziumok didaktikai módszereit, sajátosságait.

Kulcsszavak: Pécs; Pius kollégium; jezsuita rend; Jézus Társaság; oktatástörténet; iskolatörténet; gróf Zichy Gyula püspök.

DOBOS SÁNDOR

(DE BTK Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola (Történelem program), doktor-jelölt – Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont, kutató)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

helytörténet, a 20. század során végbe ment hatalomváltások, közigazgatási- és helység-név-változások a mai Kárpátalja területén, Beregszász utca- és térnév-változásainak vizsgálata az első hiteles említésektől napjainkig terjedő időszakban (16–20. század).

Fontosabb publikációk:

Dobos Sándor: *The Restoration of the Historical Hungarian Names of Hungarian-populated Settlements in the Territory of Present-day Transcarpathia from 1989 to 2000*. In: *Acta Humana – Human Rights Publication. Peer-reviewed, human rights journal of the National University of Public Service*. 2016/6. 19–45.

Dobos Sándor: *Changes of place-names in the territory of present-day Transcarpathia from 1898 to 2000*. In: Hires-László Kornélia (szerk.): *Nyelvhasználat, két-nyelvűség. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból II. Autdor-Shark, Ungvár, 2016*. 187–206. ISBN: 978-617-7132-49-2.

Dobos Sándor: *Kárpátaljai helységnevek kisebbségi környezetben való használatát szabályozó nemzetközi és ukrain jogszabályok (1989–2012)*. In: *Acta Universitatis Debreceniensis Series Historica LXVII. – Történeti Tanulmányok, 2015. XXIII. szám. 10–22*. ISSN: 1217-4602; ISSN: 0418-4556.

Dobos Sándor: *Magyar helységnevek Kárpátalján. Kodifikációs kísérletek és eredmények (1989–2000)*. In: Fedinec Csilla–Szoták Szilvia (szerk.): *Határhelyzetek VII.: Közösség és identitás a Kárpát-medencében*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest, 2014. 454–481.

Dobos Sándor: *Helységnevváltozások Kárpátalján, a területén végbe ment hatalomváltások tükrében*. In: „Így maradok meg hírvivőnek...” In memoriam Soós Kálmán. *Tanulmányok Soós Kálmán emlékére*. Szerk. Szamborovszkyné Nagy Ibolya. PoliPrint, Ungvár, 2012. 93–108.

A MAI KÁRPÁTALJA TERÜLETÉT ÉRINTŐ 20. SZÁZADI HATALOMVÁLTÁSOK HATÁSAI A RÉGIÓ KÖZIGAZGATÁSI BEOSZTÁSÁRA ÉS KÖZSÉGNEVEIRE

A mai Kárpátalja területe a 20. században többször cserélt gazdát, különféle államalakulatok fennhatósága alá került. Az államfordulatok, hatalomváltások minden alkalommal együtt jártak a hivatalos nyelv és ahhoz kapcsolódóan a településnevek megváltozásával.

Az 1. hivatalos községnevé-rendezésre a régióban, mely az egykori Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék túlnyomó részét, illetve Szabolcs vármegyéből Eszeny, Szatmár vármegyéből Nagypalád településeket foglalja magába, 1898 és 1912 között került sor, az Osztrák–Magyar Monarchia idején.

A 2. tömeges helységnevé-változtatás az I. Csehszlovák Köztársaság időszakában (1919–1938) történt. A 20. század 3. községnevé-rendezése a régióban szintén politikai fordulat következtében zajlott le, miután a terület ismét a Magyar Királyság szerves részét képezte (1938/39–1944).

A II. világháborút követően, 1945–46 folyamán következett immár a 4. helységnevé-reform, miután az 1945-ös szovjet–csehszlovák szerződés rögzítette Kárpátalja kiválását a csehszlovák államból és Kárpátontúli Ukrajna néven a Szovjet-Ukrajnához történő csatlakozását.

Sorrendben az 5. községnevé-rendezés még a szovjet érában, az 1980-as évek végén a korábbiaktól eltérően alulról jövő kezdeményezésként indult, de a hivatalossá tétel már a független Ukrajna idején következett be (1991–2000). A kárpátaljai magyarság a hatályos nemzetközi és ukrain jogszabályokra alapozva kezdeményezte a kárpátaljai magyarlakta települések történelmi neveinek a visszaállítását, melynek eredményeképpen 2000-re 39 kárpátaljai település kapta vissza az eredeti történelmi nevét.

A konferencia előadásomban a mai Kárpátalja területén a 20. században bekövetkezett impériumváltásoknak a régió közigazgatási beosztására és községneveire gyakorolt hatásainak bemutatására vállalkozom a vonatkozó szakirodalom, levéltári iratanyagok, korabeli sajtóanyagok és jogszabályok alapján.

Kulcsszavak: Osztrák-Magyar Monarchia; I. Csehszlovák Köztársaság; Magyar Királyság; Szovjet-unió; Ukrajna; Kárpátalja; hatalomváltások; közigazgatásbeli-változások; községnevé-rendezések.

ERDŐS ANDRÁS PATRIK

(ELTE BTK történelem MA – Eötvös József Collegium, Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Elsősorban a magyarországi Tanácsköztársaság, illetve a 20. századi magyar polgári pártok történetét kutatom politika- és sajtótörténeti perspektívából.

A DEMOKRÁCIA VÉDELMEBEN – „A HOLNAP” ELLENZÉKI ÚJSÁG TÖRTÉNETE

Bár a Kisgazdapárt abszolút többséggel nyerte meg 1945-ben a második világháborút követő első országos választásokat, a szovjet befolyás miatt előnytelen kormánykoalíciót kellett kötnie a munkáspártokkal. Innentől – paradox módon – a vele együtt kormányzó pártok támadták a kisgazdákat, s már a következő évben kommunistaellenes képviselők egy csoportját, „népellenségként” bélyegezve meg őket, kizárták a pártból. Az ily módon kizárt képviselők – Sulyok Dezső vezetésével – új pártot alapítottak, a Magyar Szabadság Pártot, s felvették azt a markáns ellenzéki szerepet, amire rákényszerítették őket. Emiatt csak 1947 elején jutottak lapkiadási engedélyhez, s március 15-én jelent meg lapjuk, A Holnap első száma.

Előadásomban szeretném a lap rövid történetét kibontani és bemutatni rajta keresztül a koalíciós időszak ellenzéki politizálásának képét. Hogyan nyilatkoztak a vezércikkek, a parlamenti közvetítések, vagy akár csak a mindennapi életről szóló rövidebb írások a Szabadság Párt céljairól, az ország helyzetéről, a kormányzó nagykoalíció tevékenységéről? Hogy reagáltak az őket érő folyamatos támadásokra? Milyen problémákat tartottak a legrelevánsabbnak? Hogyan lehetetlenítették el végül a kommunisták a lapot, mindössze tíz szám megjelenése után?

Kutatásomhoz a Holnap számain kívül felhasználtam a vele ellentétes platformon álló Baloldali Blokk sajtóját (főleg a Népszavát) is, illetve a korszak magyar sajtó- és politika-történetével foglalkozó szakirodalmi munkákat.

Kulcsszavak: koalíciós időszak; Szabadságpárt; parlamenti riport; publicisztika; ellenzéki politika.

GULYÁS ADRIENN

(KRE BTK történelem MA – Károli Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Női szerepek az 1848-1849-es szabadságharcban, ezen belül is a nők különböző területeken való szerepvállalása, mint például az orvoslásban, a kulturális forradalomban, a hírszerzésben, a forradalom hétköznapijaiban és természetesen nem utolsósorban a szabadságharc küzdelmeiben.

NŐK FEGYVERBEN

„Hogy azonban sok magyar nő, nemét megtagadva, a szabadságharcban részt vett, az oly köztudomása dolog, melyet fölösleges megemlítenünk. Nőietlenségüket megbocsátja a honszeretet.”

(Vahot Imre: Honvédek könyve. Pest, 1861)

Az 1848-1849-es szabadságharc ma egy sokat kutatott téma, mely talán annyi figyelmet kap, amennyit meg is érdemel. Mégis, ha a forradalomról vagy a szabadságharcról beszélünk, nem az jut eszünkbe róla először, hogy az eseménytörténet során mennyi szerep juthatott a nőknek. Bár a harcok oroszlán-részét a férfiak vívták meg, mégis mintegy száz nő is kivette a részét a küzdelmekből. Az előadásom során olyan hős honvédnőket mutatok be, akiknek a nevei, tettei nem olyan ismertek, mint a Mária Főhadnagyként elhíresült Lebstück Máriaé, mégis hasonlóan helyt álltak a nehéz helyzetekben.

Céлом, hogy kicsit közelebbről bemutassam Jagello Apollónia, Pfiffner Paulina, Bányai Júlia és Csizmárovits Mária életútját, hogy miért is választották a katonáskodást, hogy milyen módon próbálták bevonulásukat engedélyeztetni, valamint hogy milyen eredményeket értek el, és milyen praktikákhoz kellett folyamodniuk, hogy az inkognitójukat megőrizték. Az előadásom zárásaként górcső alá veszem, milyen jövő jutott a szabadságharc katonanőinek a megtorlást követően.

Kulcsszavak: női szerepek; 1848-1849-es szabadságharc; Bányai Júlia; Csizmárovits Mária; Pfiffner Paulina; Jagello Apollónia.

GYÖRGY ÁRPÁD BOTOND

(BBTE TFK – BBTE TFK Történelem Szakkollégium)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Elsősorban a középkori és kora újkori elit összetétele és utánpótlása, kapcsolati hálója. A városi elit működése, a városi társadalom működése és annak hatása a politikára, a város kapcsolata a külvilággal.

MAROSVÁSÁRHELY, A SZÉKELY SZABAD KIRÁLYI VÁROS

Marosvásárhely az egyetlen olyan, a történelmi Székelyföld területén fekvő település, amely elérte a városfejlődés jogilag legmagasabb fokát és elnyerte a szabad királyi városi címet. Habár a szabad királyi városi cím jogilag egységes fogalmat takar, a jogok gyakorlatba ültetése már településenként változik. Ugyanolyan szabad királyi város Beszterce, Brassó, Kolozsvár és Segesvár is, mégis teljesen eltérő adózási, bíraskodási és gazdasági szokásokkal rendelkeztek. A jelenlegi kutatás alapján úgy tűnik, Marosvásárhely jogi és társadalmi fejlődésére egyszerre hatottak Kolozsvár, Beszterce, Brassó, Segesvár jogszokásai, de úgy tűnik, a székely jog is. A városfejlődésben az is fontos szerepet játszott, hogy népes és viszonylag nagy piacörzete alakult ki. Azonban a marosvásárhelyi vezető elit sokkal inkább a kereskedelemben és az ingatlanszerzésben volt érdekelt, a város alapvető statútumait is ennek szellemében alkották meg. A szabad királyi városi élet megszervezése bonyolult folyamat. Nagyon könnyű lenne határpontnak tekinteni Bethlen Gábor 1616-os privilégiumát, azonban a privilégium megszerzése is évtizedes kérelmezések eredménye, csakúgy, mint a város statútumai is, amelyeket csak az 1630-as években sikerült hosszabb időre megszilárdítani.

Kulcsszavak: Marosvásárhely; szabad királyi város; fejlődés; törvénykezés; tervezés; városi statútum.

HALÁSZ TIBOR

(ELTE BTK történelem MA – Eötvös József Collegium, Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

20. századi katolikus egyháztörténet, különös tekintettel a szerzetesrendek történetére.

REGINA MUNDI – EGY SZERZETESKÖZÖSSÉG ÉLETE AZ ILLEGALITÁSBAN

A magyar katolikus egyház üldözése fokozatosan bontakozott ki. Két legfontosabb momentum a felekezeti iskolák 1948-as államosítása, illetve az 1950. évi 34. törvényerejű rendelet volt. Utóbbi értelmében megvonták a szerzetesrendek működési engedélyét, így a négy engedélyezett rend kivételével valamennyi rend illegalitásba kényszerült.

A ciszterci nővérek azonban – az ország többi szerzetesi közösségétől eltérően – nem teljesen szóródtak szét, előbb több, néhány fős csoportra osztva éltek, majd hosszas keresgélés után 1951. februárjában Érdligeten sikerült hosszas keresgélés után egy kis családi házat venniük. Ezen a helyen Naszályi Emil és Punk Gemma vezetésével lehetőségeikhez és a körülményeikhez mérten tovább folytatták a közösségi életet, sőt új jelentkezők titokban történő felvételével és képzésével a konvent létszáma az illegalitás éveiben is növekedett, ami később két budapesti lakás megvételét is szükségessé tette. A kommunizmus alatt, 1965-ben került sor a monostornak a rendbe való pleno iure inkorporációjára. Továbbá 1971. december 15-én a legnagyobb titokban Endrédy Vendel közreműködésével zajlott le Punk Gemma apátnővé benedikálása.

Mindazonáltal nem kerülték el az államvédelmi hatóságok figyelmét sem, melynek következtében 1968-ban a hatóságok egyszerre tartottak házkutatást a rend érldligeti házában és a két budapesti lakásban. Ezután a Naszályit és Punkot egy hónapon keresztül minden nap kihallgatták, végül azonban 1968. november 28-án a Legfelsőbb Ügyészség megszüntette az ellenük folyó nyomozást.

Kulcsszavak: ciszterci; Punk Gemma; Naszályi Emil; egyházüldözés; klandesztin szerzetesség.

HIÁBA KRISZTINA

(II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász),
történelem és régészet MA – Márton Áron Szakkollégium,
Budapest)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

a történelemtudományon belül az egyháztörténet és helytörténet érdekel leginkább,
a kutatói munka terén pedig elsősorban levéltári források feldolgozásával, tanulmányo-
zásával foglalkozom.

Fontosabb publikációk:

*Hiába Krisztina: Adalékok a Sárosoroszi római katolikus egyházközség történe-
téhez. In: Acta Academiae Beregsasiensis (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar
Főiskola tudományos folyóirata), XV. évfolyam, 2016. 165–174.*

*Hiába Krisztina: Adalékok Sárosoroszi község történetéhez. In: Közoktatás. A Kár-
pátaljai Magyar Pedagógusszövetség Lapja, XX. évfolyam, 2015/3–4. szám, 32–34.*

*Hiába Krisztina: Néhány lap a Sárosoroszi Református Egyházközség történetéből.
In: Közoktatás. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Lapja, XXI. évfolyam,
2016/2. szám, 26–27.*

A SÁROSOROSZI RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZKÖZÖSSÉG HITÉLETE A SZOVJET IDŐSZAKBAN (1944–1991)

A kutatás témája Sárosoroszi község római katolikus hitéletének bemutatása az 1944-
1991 közötti időszakban. Az új, szovjet rendszer megtorlásai jelentős mértékben érintet-
ték a már említett település római katolikus egyházközségét is. A vallásosság, a hívő
emberek meggyőződése elleni harc 1945-től Kárpátalján is a hivatalos politika szint-
jére emelkedett, és a hívő közösségek élete egyre nehezebb lett. A vallásos egyesületek
megszűntek, a gyermekek hitoktatása kiszorult az iskolából, majd végleg tiltott lett.
Az egyház elveszítette épületeinek tulajdonjogát. A plébániákat (egyházi irodákat, papi
lakásokat, felekezeti iskolákat) ki kellett üríteni, az egyházi anyakönyveket át kellett adni
az állami hatóságoknak. Az államosított templomokat a hívő közösségek bérbe vehették,
ám a használatukért adót kellett fizetni. Egyre több helyen zárták be a templomokat,
mert megvonták az egyházközségek államjogi bejegyzését („regisztrációját”), az isten-
tiszteletre készült szent helyeket raktárrá, műhellyé, tornateremmé, sőt ateista múzeum-
má alakították át.

A munka célja tehát az, hogy feltárjam, hogyan élték meg a Sárosoroszi római kato-
likus egyházközség tagjai felekezeti hitük gyakorlását a fent említett időszakban és
viszonyok között, melyhez az oral history módszerét használom, társítva hozzá primer
forrásokat és a kurrens szakirodalmat is.

Kulcsszavak: egyháztörténet; helytörténet; Kárpátalja; Sárosoroszi; szovjet éra; hitélet.

HORVÁTH TERÉZIA

(PPKE BTK történelem MA – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

középkori magyar és egyetemes történelem, egyháztörténet, jogtörténet, hiteleshelyek, egyházi közélet.

A BENEÉTHY- ÉS NYÁSI-FORMULÁSKÖNYVEK TARTALMI ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Előadásomban kettő, a 16. század elején keletkezett egyházi jogszolgáltatásban használt formuláskönyv tartalmi összehasonlítását végzem el. Az első vizsgált kódex a gyulafehérvári őrzött, Tommaso Amadei de Ferrara és közvetlen utódainak esztergomi vikáriussága idején, 1500 és 1512 között keletkezett okleveleket tartalmazó Beneéthy-formuláskönyv, míg a második a mintegy 10 évvel későbbre datálható esztergomi, Nyási Demeter nevével jelzett formuláskönyv. A két kódex nagyrészt ugyanazt a szövegtörzset hagyományozta korunkra, ugyanakkor a Beneéthy-kódexhez képest Nyási Demeter formuláskönyve mintegy 70 darabbal több iratot tartalmaz – továbbá vannak olyan oklevelek is, melyek csak az utóbbi forrásgyűjteményben fordulnak elő. Erre a tényre korábban már a kódexeket kutató Bónis György is felhívta azokat vizsgáló regesztázása során, azonban közelebbről nem vizsgálta ennek az eltérésnek az okát, illetve okait.

Előadásom célja tehát, hogy a források alapos vizsgálatával választ keressen arra a kérdésre, hogy mi lehet az oka, magyarázata ennek az eltérésnek, illetve, hogy egyáltalán kereshetünk-e – vagy kell-e keresnünk – konkrét okot az eltérések mögött? A kérdés megválaszolása véleményem szerint fontos adalékokkal szolgálhat majd a késő középkori jogtörténethez.

Kulcsszavak: Beneéthy-kódex; Nyási-formuláskönyv; vikáriusok; jogtörténet; formuláskönyv; egyházi bíráskodás.

IZSÁN CSABA

(BBTE TFK „Történelem. Civilizáció. Kultúra” Doktori Iskola, I. év – BBTE TFK Magyar Történeti Intézet, Középkor szakkör)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Késő középkori és kora újkori várostörténet. Erdélyi és magyarországi céhtörténet. Az erdélyi szász városok fegyvergyártó céheinek tevékenysége. Fegyvergyártás és fegyverkereskedelem a késő középkorban és a kora újkorban.

A CÉHEK SZEREPE A KORA ÚJKORI ERDÉLYI SZÁSZ VÁROSOK FEGYVERGYÁRTÁSÁBAN ÉS VÉDELMEBEN

Tervezett előadásom és jelenlegi kutatásom alapjai a mesterszakos szakdolgozatomhoz szükséges kutatáskor születtek meg. Régészet alapképzést követően mesterképzésem éve alatt kezdtem foglalkozni az erdélyi szász városok céheinek mindazon tevékenységeivel, amelyek direkt vagy indirekt módon kapcsolódtak az illető települések védelméhez. Külön kategorizálva, a szakirodalom és saját kutatásaim eredményeire támaszkodva három csoportba sorolhatók az illető szerepkörök. Elsősorban a céhek számára kijelölt torony, bástya esetleg falszakasz karbantartása, felügyelése; ostromok és vészhelyzetek esetén emberek biztosítása a várost védő katonai egységekhez; nem utolsósorban pedig – indirekt módon – fegyverek gyártása által, főként saját városuk, de a kereskedelembe bekapcsolódva nagyobb régiók városvédelmében is fontos szerepük volt.

A tér- és időbeli keretek tekintetében kutatásaim a bőségesebb forrásanyagnak köszönhetően a 15. század végétől kezdődően a 17. század legelejéig tartó időszakokkal foglalkoznak, ezen belül is a hangsúly a 16. század második felére, az Erdélyi Fejedelemség születésének és stabilizálódásának korszakára helyeződik. A vizsgált településeket illetően, kolozsvári hallgatóként természetesen érintettek a kincses város céhes forrásai, emellett Brassó, Nagyszeben, Segesvár és Beszterce a témához kapcsolódó céhes anyagai, valamint vámjegyzékei, osztálylevelei és más források. Előadásomban, a téma rövid ismertetése mellett, kutatásom legfrissebb eredményeiről szeretnék értekezni a szász városok céheinek fegyvergyártó és városvédelmi tevékenységeit illetően.

Kulcsszavak: kora újkor; szász városok; erdélyi céhek; városvédelem; fegyvergyártás.

KANÁSZ VIKTOR

(PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola,
Középkori és Koraújkori Doktori Program,
I. év – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

későközépkori és koraújkori egyház- és diplomáciatörténet.

Fontosabb publikációk:

Kanász Viktor: Contributions to the Diplomatic Activity of the Hungarian Kingdom Between 1452 and 1453. Verbum 16. (2015) 1–2. 27–42.

Kanász Viktor: Fráter György gyilkossági perének forrásai a vatikáni levéltárban. In: Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15). Szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás. Budapest–Róma, 2017. 173–185.

Kanász Viktor: Jezsuiták a török kori Kanizsán. In: Társadalom- és életmód-történeti kalandozások térben és időben. A nyugat-dunántúli végektől a Kárpátokig. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Piliscsaba, 2014. 55–63.

Kanász Viktor: Nagykanizsa egyházi élete az 1778–1779-es canonica visitatio tükrében. Zalai Múzeum 23. (2017) 225–234.

Kanász Viktor–Fehér Lilla: Pázmány Péter 1628-ban írt levele Dallos Miklós győri püspökhöz. Századok 149. (2015) 4. 983–988.

PROTESTÁNSOK ÉS KATOLIKUSOK A 16. SZÁZADI KANIZSÁN

Kanizsa a 16. század első évtizedeiben egy virágzó település képét mutatta. A veszprémi egyházmegyéhez tartozó kanizsai vár, a mezőváros és uradalom ekkor jól kiépített egyházi intézményrendszerrel bírt: a plébánia mellett kápolnák és ispotály is állt a településen, valamint a ferencesek is megtelepedtek a városban. Mindezek ellenére a század második felére a virágzó, katolikus mezőváros helyett egy végvárat találunk, ahol a lakosság többsége az új hitértelmezés hívei közé tartozott, ám hirtelen fordulatként a 17. századra a forrásokban már nyomát sem látjuk intézményes protestáns vallásgyakorlatnak.

Előadásom célja – a szakirodalom sokszor általánosító kijelentéseit felülvizsgálva – e gyökeres változásoknak, a helyi katolikus intézményrendszer felbomlásának és a protestáns reformáció kanizsai megjelenésének, intézményesülésének, több mint 200 évig tartó eltűnésének bemutatása, valamint az ezeket kiváltó események feltérképezése, társadalomtörténeti megközelítése. Ennek során külön figyelmet kap a század végi Kanizsa vallási viszonyainak alakulása, a civil lakosságot felváltó végvári katonaság megjelenése, végül a lassan kialakuló felekezetek közti ellentétek megragadása Haym Kristóf kanizsai várkapitányságának idején.

Kulcsszavak: Kanizsa; konfesszionalizáció; reformáció.

KOZÁK-KÍGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ

(ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola,
Középkori Magyar Történelem Doktori Program – Károli Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Doktori kutatásom során a késő középkori Magyar Királyság nagyobb iparral rendelkező városaiban űzött fegyverkészítő mesterségek forrásait gyűjtöm össze. Ennek kontextusát a kereskedelmi összefüggések-, az értékek egymáshoz viszonyítása, valamint a mesterséget jelölő személyneves anyag kérdései adják.

Fontosabb publikációk:

Kozák-Kígyóssy Szabolcs László: A sodronypáncélok vizsgálatának lehetőségei. Az írott források tanulságaitól, az alkalmazott anyagtudományi vizsgálatok eredményeiig. Szakkollégiumi Füzetek 4. Móra Ferenc Szakkollégium, Szegedi Tudományegyetem, 2017. 274–293.

Kozák-Kígyóssy Szabolcs László: Céhek és városvédelem. Számszeríjak és kézi íjak a késő középkori Nagyszebenben. Micae Medivales VII. (megjelenés alatt)

A DÉL-ERDÉLYI VÁROSOK FEGYVERIPARA A KÉSŐ KÖZÉPKORBAN

Kubinyi András számos fontos szemponttal gazdagította a késő középkori várostörténeti és fegyvertörténeti kutatást. A bicellus nevű történetíróról írt tanulmányában sikeresen azonosította az írott forrásokban megjelenő fogalmat a tárgyi emlékek között, Buda esetében pedig többek között összegyűjtötte a városban működő fegyverkészítő mesterségeket.

Az általa is lefektetett módszertan elemeit követve hasonló kutatás folytatható a dél-erdélyi városokban is, melyekben a 15. századra differenciált kézműipar, benne jelentős fegyverkészítő iparágak alakultak ki. Ezek a városok nem csak saját vonzáskörük belső piacára termeltek, hanem a távolsági kereskedelemben is jelentős szerepet vállaltak, portékáik fontos felvevőpiaca volt többek között Havasalföld és Moldva, ezekre a területekre a dél-erdélyi városok iparcikkeit és késztermékeket (részben fegyvereket) exportáltak. 1481-ben Báthory István erdélyi vajda megtiltotta a nyílvevőket, a vas fegyverek és egyéb hadiszerek kivitelét a Kárpátokon túlra, majd később enyhítve ezt meghatározta, hogy személyenként maximum egy kardot, egy pajzsot, egy íjat és 8 vagy 9 nyilat szabad egy személynek magával vinnie. Valószínűleg a nagyszebeni és brassói fegyverkészítő céhek jó minőségű termékei iránti keresletéből fakadó csempésztevékenység miatt hozta ezeket az intézkedéseket az erdélyi vajda, mely virágzó fegyverkészítő céhes iparra utal.

A városkönyvekből, a céhes iratokból, a levelekből, illetve a rendeletből színes kép rajzolható a dél-erdélyi fegyverkészítés mértékéről és jelentőségéről, a fegyverek értékeiről, valamint a távolsági kereskedelemben betöltött szerepükről, amely források egyben számos adatot szolgáltatnak a város céhes és társadalmi életére, anyagi kultúrájára vonatkozóan is.

Kulcsszavak: várostörténet; fegyveripar; kézfegyverek; kereskedelem; mesterségek; céhes ipar.

KŐRÖSI RÉKA

(PPKE BTK történelem MA – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

egyetemes és magyar késő középkor, gazdaságtörténet, középkori művelődéstörténet.

KÖZÉPKORKUTATÁS A VÉGRENDELETEK TÜKRÉBEN?

Előadásom célja a végrendeletek mint forrásbázis kutathatósági lehetőségeinek bemutatása mind elméleti, mind gyakorlati szinten. A téma nem újkeletű: megragadta a korszak kiváló kutatóinak fantáziáját is, gondolok itt Kubinyi András, Mályusz Elemér, Solymosi László vagy Szende Katalin nevére. Számos újfajta megközelítést és lehetőséget nyitottak a középkorkutatók számára, hiszen ezek a szövegek gyakran olyan adatokat őriznek, amelyek semmi esetre sem elhanyagolhatók. A végrendeletek forrásként való elemzése azonban sokszor sematizált formája miatt elkerüli a kutatók figyelmét.

Célom nem csak a végrendeletek különböző felhasználhatóságának elméleti összefoglalása, hanem gyakorlati példákon keresztül is új megközelítést kívánok adni hozzá – Várdai István és felesége, Ilona 1506-ban keletkezett testamentumain keresztül nem csupán vagyoni helyzetük térképezhető fel kellően, hanem a kor gondolkodásmódja, az egymáshoz való viszonyulás, az egyházzal való kapcsolat is, illetve a két végrendelet párhuzamba állításával levonhatjuk a női és férfi végrendeletek között húzódó nem feltétlenül általános különbségeket is.

Kérdés tehát, hogy valóban elhanyagolható forrás-e a végrendelet, és ha nem, milyen további lehetőségek várnak még a kutatóira?

L. KAJTÁR EVELIN

(BBTE TFK „Történelem. Civilizáció. Kultúra” Doktori Iskola, II. év)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Kutatási területem a 17–18. századi kolozsvári szegény- és beteggondozást centralizálja.

A KOLOZSVÁRI ISPOTÁLYOK SZERVEZETI VÁLTOZÁSAI A 17–18. SZÁZADBAN (1650–1750)

Kolozsvár számára a 17–18. század fordulója mélyreható változásokat hozott úgy politikai, mint vallási téren. A szabad királyi város státuszának elvesztése, majd 1712-es visszaszerzése és a Habsburg hatalomátvétel befolyással volt a város szociális gondoskodási rendszerére is. A város két középkori eredetű ispotálya jelentős és többszöri szervezeti átalakuláson esett át ebben a periódusban. Az újra fellángoló felekezeti ellentétek pedig hatással voltak a beteggondozás felügyeleti rendszerére is.

Bemutatómban arra próbálok rávilágítani, hogy a szegénygondozás legfontosabb intézményei, az ispotályok adminisztratív szempontból hogyan vészelték át ezt az időszakot. Itt elsősorban az intézmények főfelügyeletében, vezetésében bekövetkezett változásokra kívánok fókuszálni. A két ispotály összeolvadásának kérdésköre is sarkalatos pontját képezi előadásomnak.

A kutatás forrásanyaga igen sokrétű. Magába foglalja az ispotálymesterek, majd később a provizorok által készített számadásokat, az ispotály többszöri átvilágítása során keletkezett iratokat, különböző periratokat és határozatokat, testamentumokat, zálogos leveleket. Az eredeti forrásokat egészíti ki a két 19. századi ispotálytörténeti kézirat, amelyek használatánál indokolt a fokozott forráskritika.

Kulcsszavak: szegénygondozás; Kolozsvár; ispotály; főfelügyelet; ispotálymester; provizor.

LENGYEL NÓRA

(ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola,
Modernkori Magyarország Doktori Program – ISHA Budapest)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

A 20. századi nőtörténet, a két világháború közötti katolikus nőképek a sajtódiskurzusban Magyarországon. A felekezeti női társadalmi önszerveződés alakzatai.

Fontosabb publikációk:

Lengyel Nóra: A Szent István-recepció az erdélyi katolikus nőmozgalmi lapban, A Nap című folyóiratban 1940-1944 között. In: G. Molnár Péter (szerk.): Studium: Tanulmánykötet. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2016.04.22. PPKE BTK, Budapest, 2016. 85–101.

Lengyel Nóra: Nő, Nap, Nemzet: Nőkép és nemzetépítés az Erdélyi Katolikus Nőszövetség időszaki kiadványaiban (1926–1944). In: Tompa Zsófia (szerk.): Studium II.: A sodalitas program hallgatóinak tanulmányai, versei. PPKE BTK, Budapest, 2017. 61–73.

NŐKÉPEK A HORTHY-KOR KATOLIKUS SAJTÓJÁBAN

A 19. század második felében induló és az 1920-as években folytatódó női emancipáció és a társadalmi önszerveződés magyarországi történetének egy kevésbé ismert része a katolikus nőmozgalom kialakulása, intézményesülése és a társadalmi diskurzusban való szerepének és jelentőségének vizsgálata. Az előadás egyik célja, hogy a Horthy-kor katolikus (női) sajtója alapján lehetséges definíciókat fogalmazzon meg a „modern nőre” és pozícionálja azt a kurrens nőtörténeti kutatásokat figyelembe véve. Az első világháború okozta társadalmi nemi viszonyokban bekövetkezett változásokkal, az átalakuló női szerepekkel a média jelentős mértékben foglalkozott, hiszen a két világháború közötti (katolikus) sajtó szerepe volt, hogy társadalomformáló erőként hasson a civil szférában.

Vajon milyen képet alkotott a katolikus (női) sajtó a kor női szerepeiről és a nőiességről? Vajon antifeministának, konzervatív feministának vagy hibridnek nevezhetjük a katolikus nőmozgalom képviselőit? A nyilvános szövegkomplexumok kritikai diskurzuselemzése közelebb vihet ahhoz, hogy megismerhetővé váljon a Horthy-korban élő nő, mivel a női identitás és szubjektum is diszkurzív alapokon nyugszik.

Kulcsszavak: katolikus nőmozgalom; Horthy-kor; sajtóelemzés; modern nő; nőtörténet.

(KRE BTK történelem MA – Károli Történész Műhely)

A GUPVI légereket megjárt civil lakosság névsorainak feltárása. Jelenleg a második világháború utáni egyéni sorstragédiákat kutatom, különös tekintettel a Málénkij robotra civilként elhurcolt személyekre.

Makra Mónika: Budapest, Kárpát-medence – „Málenkij robot”, emlékezet konferencia (beszámoló). In: Bognár Zsolt–Muskovics Andrea Anna (szerk.): Emberek az embertelenség világában. A Gulág és a Gupvi. A Gulágkutatók Nemzetközi Társaságának évkönyve 2015–2017. Kairosz Kiadó, Budapest, 2017. 333–340.

Makra Mónika–Gárdonyi Adrienn: Emlékezz Ránk!...azokra, akik „egy kis munkán” voltunk a Szovjetunióban. Magánkiadás, Szigethalom, 2017.

A tömegesen elhurcolt polgári személyek kivétel nélkül – akár hadifogolyként, akár internáltként vitték el őket – az ún. GUPVI lágerekbe kerültek, vagyis a Hadifogoly- és Internáltügyi Főparancsnokság felügyelete alá tartozó lágerekbe. Ezek a lágerek is az NKVD alá tartoztak, akárcsak a GULAG, ennek ellenére jelentős különbség volt a két lágerrendszer között. A GUPVI-láger rabjait tömegével hurcolták el, nem törődve kilétükkel, csak egyetlen egy dolog volt a fontos: a létszám. Ezzel ellentétben a GULAG lakói egyénenként, koholt vádakra alapozott ítéletek alapján kerültek a táborokba. További lényeges különbségek voltak az ellátást és a lágerek Szovjetunió belüli elhelyezkedését illetően. Míg 1941-től a GUPVI-lágerek többsége a Szovjetunió nyugati, európai felén volt (leginkább az ukrainai térségben, a Donyec-medencében, más néven Dombasban és a Krím-félszigeten lévő szén- és vasércbányákban), addig a GULAG-táborok nagy része az Urálon túli, ázsiai területeken helyezkedett el.

Csak „egy kis munkára” vitték el több százezer magyar honfitársunkat, mégis több évtizeddel meghurcoltatásuk után még mindig vannak olyanok, akik a 2015–2017-es Gulág/Gupvi emlékévkapcsán beszéltek először az átél borzalmaikról. Taksony községből két hullámban több mint 800 embert hurcoltak el 1945 januárjának első napjaiban. Közel 400-an sosem térhettek haza, akik közül több százan jeltelen krumpliföldek alatt kiáltanak mai napig az igazukért.

„Feldolgozni nehéz volt ezeket, sokan sírtak. Én is sírtam, de a végére megkeményedtem.”
(Stutz Ádám)

Kulcsszavak: elhurcolás; emlékezet; GULÁG; GUPVI; kényszermunka; Málenkij robot; második világháború; Szovjetunió; visszaemlékezés.

MOKÁNSZKI JÁNOS

(DE BTK osztatlan tanárképzés (biológia-történelem),
V. évfolyam – Hatvani István Szakkollégium,
Történettudományi szakcsoport)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Szakmai érdeklődési területem a két világháború közti magyar történelem. Kutatási területem főként az első világháború befejezését követő időszak, azon belül is az 1918. évi spanyolnátha-járvány Debrecenben.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS AZ 1918. ÉVI SPANYOLNÁTHA-JÁRVÁNY OKOZTA PROBLÉMÁK DEBRECENBEN

1918 őszén az egész világon tomboló spanyolnátha-járvány elérte Debrecen városát is. A cívisvárosnak az első világháború okozta gazdasági válság és az ebből fakadó társadalmi feszültségek miatt kialakuló problémákkal kellett szembenéznie (pl. élelmiszerhiány, orvoshiány).

Előadásom során igyekszem összeszedni az elvesztett háborúból és a járványból fakadó problémákat, mivel a két jelenség között számos összefüggés van, valamint kísérletet teszek ezek elemzésére is. Ehhez segítségül hívom a helyi sajtóorgánumokat, főként a Debreczeni Ujság korabeli lapszámain, illetve a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban fellelhető polgármesteri jelentéseket is. Mivel alapvetően a spanyolnátha-járvány egy biológiai jelenség, nem csak társadalomtörténeti szempontból járom körbe a témát, hanem az epidemiológia (járványtan) tudománya felé is kitérőt teszek a nagyobb komplexitás elérése végett. Mindezek mellett néhány, az epidémiával kapcsolatos statisztikai adat is bemutatásra kerül, melynek célja megválaszolni a következő kérdéseket: mennyire volt súlyos a spanyolnátha-járvány Debrecenben? A társadalom mely rétege fertőződött meg többnyire és miért? Ezekhez az ugyancsak a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban megtalálható halotti jegyzőkönyveket és halotti anyakönyveket veszem alapul.

Kulcsszavak: orvoshiány; gyógyszerhiány; epidémia; első világháború; élelmiszerhiány.

MOLNÁR ZOLTÁN

(DE ÁOK ápolás- és betegellátás-mentőtiszt BSc – Hatvani István
Szakkollégium, Történettudományi szakcsoport)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Kora újkori magyar gazdaságtörténet, borkereskedelem.

Fontosabb publikációk:

Molnár Zoltán: A Tokaj-hegylajai borvidék és Kassa kapcsolata az 1557/1558-as tiltások tükrében. In: Átjáró Interdiszciplináris folyóirat, 3. évf. 1(4). sz. / 2015, 13–30.

Molnár Zoltán: Az 1567-es nagyszombati vámnapló bortörténeti szempontú elemzése. In: Intertalent Unideb konferenciakötet, Debreceni Egyetem, 2016. http://de-tep.unideb.hu/sites/default/files/intertalent_online_kiadvany_vegleges.pdf.

A MAGYAR KAMARAI LEVÉLTÁR 16–17. SZÁZADI REGISZTRATÚRÁJA A KORSZAK GAZDASÁGTÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁBAN

A kora újkori Magyarország egyetlen folyamatosan működő központi kormányszerve az 1531-ben Pozsonyban újjászervezett Magyar Királyi Kamara volt. Feladatkörébe tartozott a kincstári birtokok és az összes közjövedelem kezelése a hadiadót leszámítva. A korszak gazdaságtörténeti kutatásának alapvető pillérét kell, hogy képezze ez a forráscsoport. Kutatásomban a 16–17. századi borkereskedelem aspektusait vizsgálom. A Magyar Királyság 16. századi borkivitelének a kutatása során jelentős forráshiánnyal szembesülünk. A kora újkori magyar gazdaság egyik alappillére a mezőgazdasági termékek exportja volt. Annak ellenére, hogy az élőállat, az állatbőrök és a prémek után a legfontosabb kereskedelmi terméknek a bor számított, nagyon kevés forrás maradt ránk a téma kutatását segítve. A korabeli kereskedelem elemzésében nagy segítségünkre lehetnek a vámnaplók. Ezekből azonban nem maradt fenn folyamatos, több évre kiterjedő példány. A másik lehetséges út a kutatás számára a borexporttal foglalkozó társaságok üzleti könyveinek vizsgálata lehetne. Ez a forráscsoport is nagyon kevés számú vizsgálati anyaggal rendelkezik. Mindezek hiányában fel kell kutatnunk minden olyan forráscsoportot, amelyek áttételes információkkal is szolgálhatnak a témához. Ilyen vizsgálatok célozhatják többek között a fennmaradt töredékes vámnaplókat, kamarai regisztratúrát, illetve a térség városkönyveit. Előadásomban a kamarai levéltár regisztratúrájának korszakra vonatkozó bejegyzéseit vizsgálom.

Kulcsszavak: kora újkor; gazdaságtörténet; borkereskedelem; Magyar Kamara.

NAGY DÁVID

(KRE BTK történelem MA – Károli Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Jelenlegi kutatási területem a kiegyezéstől a II. világháború végéig terjedő korszakot fogja át. Azon belül elsődlegesen a magyar politika, eszme- és társadalomtörténet.

NEMZET ÉS ÁLLAM JÁSZI OSZKÁR GONDOLATRENDSZERÉBEN

Az előadás témáját Jászi Oszkár a nemzet mibenlétéről, a hazafiság fogalmáról, valamint a nemzet- és államfejlődés általános törvényszerűségeiről alkotott gondolatainak a bemutatása adja. A vizsgálódás a századfordulótól a Monarchia felbomlásáig terjedő időszakra terjed ki, az ebben az időkeretben született írások, megnyilatkozások alapján elemzi és rekonstruálja Jászi eszméit. Gondolatvilága nem volt mentes a paradoxonoktól és az önellentmondásoktól. Jászi hazafiságfogalma számos tekintetben idomult a korszak nacionalizmusához. Többek közt olyan tételeket emelt át, mint a magyarság vezető szerepe, az állam területi integritásának védelme, a nemzetiségek békés asszimilációjának kívánalma. Ezzel szemben viszont államfelfogása egyfajta evolucionista szemléleten nyugodott. Az emberi fejlődés törvényszerűségei miatt szükségszerű a nemzetállami keretek meghaladása és az egyre szélesebb területre kiterjedő konföderációk létrejötte. Ez tükröződik többek közt a Mitteleuropa-tervvel kapcsolatos felfogásában is. Ennek következtében az előadás a különböző területekhez (nemzetkoncepció, hazafiság értelmezése, állami keretek kérdése) kapcsolódóan kifejtett elképzelések közötti belső ellentmondások, koherencia-zavarok, összeillesztési nehézségek problémáját kívánja előtérbe állítani.

Kulcsszavak: Jászi Oszkár; Mitteleuropa; államfelfogás; nemzetiségi kérdés; nemzetszemlélet; asszimiláció; területi integritás.

POKORNYI GÁBOR

(PPKE BTK történelem szak; Klapka György Múzeum (Komárom),
történész – Komáromi Selye János Egyetem Történelemműhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Elsődleges kutatási területem Komárom helytörténete a 18. században, de ezenkívül foglalkozom általános 18. századi magyar történelemmel is, azon belül Mária Terézia korával.

Fontosabb publikációk:

Pokorny Gábor: 1956 komáromi „főbűnösei” – a periratok alapján. In.: Számadó Emese (szerk.): Komárom 1956. A forradalom és szabadságharc komáromi eseményei a források és visszaemlékezések tükrében. A komáromi Klapka György Múzeum katalógusai XXV. Komárom, 2016.

Pokorny Gábor: Nyilas kötődésű személyek Komárom és Szőnyben. In.: Számadó Emese (szerk.): „Ezt a hazát tehát elvesztettem”. A Holokauszt komáromi eseményei. A komáromi Klapka György Múzeum katalógusai XX. Komárom, 2013.

KOMÁROM SZABAD KIRÁLYI VÁROSSÁ VÁLÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI

Előadásomban azt a folyamatot szeretném bemutatni, melynek sorában hosszas küzdelmek után Komárom városa elnyerte a szabad királyi városi rangot. Ismertetném általánosságban a szabad királyi városi jogokat, Komárom városi jogokhoz kapcsolódó történetét, illetve azt, hogy maga Komárom városa milyen jogokat kapott a folyamat végén.

A Csallóköz délkeleti csücskében, a Duna és a Vág-Duna összefolyásánál fekvő Komárom a Kárpát-medence egyik legrégebb települése. 2015 áprilisában ünnepelte várossá válásának 750. évfordulóját, 2015. március 16-án pedig a Mária Terézia császárnő és magyar királynő által adományozott szabad királyi városi rang megszerzésének 270. évfordulóját ünnepelték.

A városi jogokat még 1265-ben IV. Béla királytól kapta a város. III. Károly 1712. augusztus 1-jén privilégiumokat adott, mellyel kiváltságos város lett Komáromból. A következő lépésként 1737-ben szintén III. Károly ismét megerősítette a nagyapja, I. Lipót által Komáromnak adott kiváltságlevelet, kibővítve azzal, hogy a polgári és büntető ügyekben joghatósággal ruházta fel a tanácsot.

A döntő fordulat az osztrák örökösödési háború képében jött el, emiatt a királyi kincstárnak nagy szüksége volt pénzre. Végül hosszas tárgyalások árán 71 510 forint kiadás ellenében sikerült a jogot megszerezni. Hivatalosan 1745. március 16-án engedélyezte a királynő a szabad királyi városi jogot. Az oklevél kihirdetése 1745. április 24-én történt meg.

Kulcsszavak: szabad királyi város; városi kiváltságok; városi jog; Mária Terézia; évforduló.

PORUBSZKY ÁDÁM

(PPKE BTK történelem MA – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

középkori magyar történelem, medievisztika, egyháztörténet, historiográfia.

Fontosabb publikációk:

Porubszky Ádám: Az archiregnum fogalma és megjelenései. OTDK dolgozat, 2017.

A CILLEIEK A MAGYAR ÉS A SZLOVÉN TÖRTÉNETÍRÁSBAN

A Cillei család magyar politikával kapcsolatos története viszonylag ismert részét képezi a magyar történelmi köztudatnak. Kevésbé ismert viszont a család felemelkedésének története, a Karintiában, Krajnában és Szlavóniában végbement expanziójuk, az általuk uralt területek igazgatásának mikéntje, a Habsburgokhoz való kötöttségük, majd a tőlük való függetlenedésük folyamata. Az érdeklődő ugyanakkor hiába keresné a válaszokat ezekre a kérdésekre a magyar szakirodalomban, egy-két fejezettől eltekintve a család története eddig nem élvezett különösebb figyelmet a teljes feltérképezés iránt.

Előadásomban e problémakörön kívül egy másik szemponttal is foglalkozom. A Cilleiek nem csak a magyar történelmet illetően számítanak jelentősnek. A szlovén identitásnak igen meghatározó alakjait jelentik: a mai Szlovénia keleti részén egykor uralkodó cillei grófok és az általuk irányított terület a középkori szlovén államiság megtestesítőjeként él a szlovén nemzeti emlékezetben. Ugyanakkor a magyar kutató értékes adatokkal gazdagodhat a befolyásos család életéről, amennyiben a szlovén historiográfia tanulmányozásába kezd. A magyar és szlovén történetírás Cilleiekről kialakult képének vizsgálatát és összehasonlítását így kutatásom alapfeladatának tekintem, mely az első lépcsőfoka a további tervek (a család történetének részletes feldolgozásának megkezdése külföldi kutatómunkával) megvalósításának.

Kulcsszavak: Cillei család; cillei gróf; zagoriai gróf; szlavón bán; magyar történetírás; szlovén történetírás; identitás

SÁRHEGYI TAMÁS FELICIÁN

(PPKE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, I. év – ISHA Budapest)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

A jelenkor története. Magyarország politika- és társadalomtörténete, történelemelmélet, a szocializmus emlékezetpolitikája, emigrációtörténet.

Fontosabb publikációk:

Sárhegyi Tamás Felicián: A Szabadság téri szovjet hősi emlékmű mint emlékezeti hely. STUDIA VINCENTIANA 2 (2015), 55–71.

Sárhegyi Tamás Felicián: Tér, tüntetés, tapasztalat. In: G. Molnár Péter (szerk.): Studium: Tanulmánykötet. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2016.04.22. PPKE BTK, Budapest, 2016. 147–160.

1956 KANADÁBAN: A FORRADALOM IDENTIFIKÁLÓ SZEREPE A KANADAI MAGYAR DIASZPÓRÁBAN

Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeinek hatására megközelítőleg 200 000 ember hagyta el hazáját és emigrált nyugatra. Kanada bizonyult az egyik legbefogadóbb országnak, több mint 37 000 menekült érkezését hagyta jóvá. A menekülthullám tagjai a lehető leggyorsabban próbáltak integrálódni a kanadai társadalomba. Ebben a beilleszkedési folyamatban párhuzamos tendenciák fedezhetők fel, hiszen egy igen széles réteg teljesen új identitást szeretett volna magának létrehozni, így akár a magyar nyelv használatát is gyorsan elhagyták. Számos magyar közösségnek azonban egyfajta alapító történetévé vált 1956. Amíg a forradalom a Kádár-rendszer negatív alapító mítosza, amely nagyrészt a tagadáson alapult, addig a kanadai diaszpórában élő magyarság számára ez az átélt események folyamatos értékelésében, az elszenvedett traumák kibeszélésében nyilvánulhatott meg. 1956 a kanadai magyarság (egyik) alapító mítosza, amelynek kezdő pontja egy exodus, amikor is több tízezer ember érkezett a tengerentúlra.

Az előadás célja, hogy a forradalom közösségi identifikáló szerepét és annak kulturális és szimbolikus formáit elemezze.

Kulcsszavak: Kanada; emigráció; diaszpóra; 1956; identitás.

SCHVÉD BRIGITTA KINGA

(PPKE BTK történelem MA – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Fő érdeklődési területem a 16–17. századi egyetemes történet, azon belül a diplomáciai, a gazdasági és a kulturális, művészeti kapcsolatok összefonódása. Alapképzésem és mesterképzésem során behatóbban foglalkoztam ebben a tekintetben a 16–17. századi svéd–holland gazdasági, diplomáciai és kulturális kapcsolatokkal, a svéd–holland kulturális transzfer korabeli jelenségével, illetve a korszak svédországi holland bevándorlásával (a svédországi hollandok mint közvetítő kisebbség).

Fontosabb publikációk:

Schvéd Brigitta Kinga: A Túpac Amaru-felkelés (recenzió). Világtörténet 38. (2016) 2. sz. 323–327.

Schvéd Brigitta: A kalandozó magyaroktól a japán haditengerészet pusztulásáig - Pázmány Doktori Konferencia. ujkor.hu, 2016. február 12.

Schvéd Brigitta: II. KoraújkorÁSZ Doktori Konferencia, 2015. május 26–27. Studiolo. A Kubinyi András Történész Műhely folyóirata II. (2015) 1. sz. 81–84. http://studiolo.hu/2015/1_szam_5.

Schvéd Brigitta: III. Fraknói Nyári Akadémia – A már létező hagyomány. ujkor.hu, 2017. augusztus 23.

A SVÉD–HOLLAND DIPLOMÁCIAI KAPCSOLATOK KULTURÁLIS VONATKOZÁSAI A 17. SZÁZADBAN

A hollandok betörése a Baltikum gazdag, dán és svéd partjaira a 16. század utolsó éveiben történt – ők készítették el az első navigációs térképeket ebben az időszakban a Balti-térségről. Az 1640-es évekre a Holland Köztársaság vált a Svéd Királyság elsősorú kereskedelmi partnerévé és közvetítő faktorává. Élénk gazdasági és kulturális kapcsolatok fejlődtek ki a 17. század közepére az egymástól igen eltérő földrajzi, gazdasági és társadalmi háttérrel rendelkező két ország között, melyek az időnként előforduló nagyhatalmi és politikai ellentétek ellenére is fennmaradtak.

Az első hivatalos diplomáciai kapcsolatfelvételre és szövetségekötésre az 1614. évi hágai szerződésalkötés során került sor, melyben többek között megállapodott egymással a két állam, hogy kölcsönösen nagykövetet váltanak egymással. Az előadás elején röviden kitérek a szerződésalkötést megelőző évtizedek gazdasági és politikai közeledésére, valamint az 1610-es évektől egyre nagyobb tömegben érkező holland bevándorlók szerepére és tevékenységére.

Az 1614. évi hágai szerződés bemutatása után az előadás további részében a két állam diplomáciai képviselőit mutatom be, részletesebben azokat, akik komoly kulturális, művészeti vonatkozású tevékenységet folytattak a két állam relációjában. Részletesen kitérek az egyes jobb forrásadottsággal bíró hágai svéd rezidensekre (Jan Rutgers, Peter Spierinck és Harald Appelboom), illetve a 17. század második felében aktív stockholmi holland nagykövetek svédországi pályájára (Coenraad van Beuningen, id. Nicolaas Heinsius és Christian Constantine Rumpf).

Kulcsszavak: Svéd Királyság; Holland Köztársaság; 17. század; kulturális transzfer; diplomácia; nagykövet; rezidens; 1614. évi hágai szerződés.

SZAKÁCS JÁNOS

(DE BTK történelem-magyar tanári MA – Hatvani István Szakkollégium,
Történettudományi szakcsoport)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

magyar középkor, azon belül is főként a Szabolcs megyei kis- és középnemesség.

Fontosabb publikációk:

Szakács János: Kemece és a hajdúk. In: Jászok, kunok, husziták, hajdúk és kurucok. Katonáskodó elemek a magyar történelemben a középkortól az újkorig. Hajdúnánás Városi Önkormányzat, Hajdúnánás, 2016. 113–120.

Szakács János: Köznemesi lét a Nyírség és a Rétköz határán a 16–17. században. In: „A mi tendenciáink...” Szakkollégiumi tanulmányok 5. Szerk. Maklár Virág–Nagy Jenő–Novák Zsófia–Uri Dénes Mihály. Hatvani István Szakkollégium, Debrecen, 2017. 25–41.

EGY CSALÁD SZOLGÁLATÁBAN – PERKEDIEK MINT KIRÁLYI EMBEREK

Nem jellemző napjainkban a mélységig menő kutatás a királyi emberekkel (homo regius) és a kisnemesekkel kapcsolatban. Múltánytalanul hanyagolt téma ez, hiszen a megyei igazgatást az ő szerepükön és kapcsolatrendszerükön keresztül lehet jobban árnyalni. Eddigi kutatásaim során a Nyírség és a Rétköz kisnemesi családjainak kapcsolathálójával foglalkoztam az Anjou- és Zsigmond-korban. Az ebben a témában végzett kutatásaim során lettem figyelmes Engel Pál írására, aki megemlíti, hogy az 1526 előtti időkből fennmaradt mintegy 300 ezer okiratból csaknem biztos, hogy valamennyiben lesz szó királyi emberekről, akik különböző jogügyletek végrehajtásában segédkeztek. A kutatás valahogy mégis a margóra helyezte őket, ugyanakkor pedig elengedhetetlenek voltak a központi kormányzatszervek, magánszemélyek, hiteleshelyek jogi aktusainak lebonyolításához. Ezek a „hívószavak” keltették fel érdeklődésemet a téma iránt.

Előadásomban a témában eddig végzett munkámat kívánom prezentálni. A terület, amelyet vizsgálni kívánok, egyelőre Szabolcs megyére korlátozódik. Az előadás során egy olyan család oklevelekben való feltűnését kívánom felvázolni, amelynek tagjai rendszeresen szerepelnek királyi emberként. Ezen keresztül pedig be szeretném mutatni szerepük jellegzetességeit.

Kulcsszavak: királyi ember; magyar középkor; középnemes; kisnemes; Szabolcs megye; Kállai.

SZILÁGYI ADRIEN REBEKA

(BBTE TFK A kulturális örökség kutatása és hasznosítása MA,
II. évfolyam – BBTE TFK Kulturális turizmus szakkollégium;
Kolozsvári Magyar Történezhallgatók Egyesülete)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Erdélyi Afrika-utazók, erdélyi utazók.

NAGYENYEDTŐL AZ ALBERT-TÓIG. HOGYAN KERÜLT SASS FLÓRA AFRIKA DZSUNGELEIBE?

Ki ne ismerné a magyar Afrika-utazók közül gróf Teleki Sámuel, Torday Emilt, Almásy Lászlót, vagy épp az első, és azóta egyetlen magyar madagaszkári királyt, Benyovszky Móricot? Ők csak néhány név a tucatnyi magyar személy közül, akik felfedezni, kutatni, esetleg szórakozni indultak a „fekete földrészre”.

Azonban mindezen férfiak mellett nem szabad megfeledkeznünk arról a nagyenyedi születésű, rabszolgából lett felfedezőnőről, kire a bennszülöttek „Hajnalcsillag”-ként emlékeznek, s a brit tudósok magasztalnak. Hiszen Sass Flóra rengeteg megpróbáltatás árán is kitartott angol férje, Samuel Baker mellett, akivel együtt részt vett a Viktória- és Albert-tavak felfedezésében, illetve a Szudántól délre eső területek gyarmatosító harcában. Sass Flóra nem csak az egyetlen magyar felfedezőnőként tölt be jelentős szerepet, hanem naplója miatt is: ez ugyanis a világon egyedüli módon mutatja be egy afrikai gyarmatosítás végbemenetét.

Kulcsszavak: Afrika; Sass Flóra; magyar utazók; magyar felfedezők.

TÓTH MARCELL LÁSZLÓ

(Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola
– Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) Győri Ifjúsági Szervezete)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Az elsődleges kutatási témám a fenntartható fejlődés vizsgálata a városokra vonatkozóan, különös tekintettel a smart city megoldásokra. Ezen kívül – és jelen konferenciára emiatt jelentkeztem – Komárom városfejlesztésével és helytörténetével is sokat foglalkozom.

Fontosabb publikációk:

Honvári P., Jóna L., Lados M., Monostori Á., Schuchmann J., Szörényiné Kukorelli I., Tóth M.: Európai tapasztalatok a társadalmi-gazdasági modellezésben. In: Czirfusz M., Hoyk E., Suvák A. (szerk.): Klímaváltozás - társadalom - gazdaság: Hosszú távú területi folyamatok és trendek Magyarországon. Publikon Kiadó, Pécs, 2015. 49–65.

Tóth Marcell László: Az igazságos prémiumosztás dilemmája. In: Ercsey Ida, Szegedi Zoltán (szerk.): Fenntartható fejlődés és innováció: Esettanulmányok objektív és szubjektív megközelítésben. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2015. 192–198.

Tóth Marcell László: Report on the (Our) Climate Affairs 2017 Conference. In: Financier Economic Review, 2017. szeptember

A KOMÁROMI BANKÓ TÖRTÉNETE

A történelem vérzivataros időszakaiban gyakran előfordult, hogy egy-egy város vagy térség hosszabb-rövidebb ideig pénzhányba került. Az átmeneti likviditási problémák megoldása ugyan mindig jelentős kihívást okozott, háborús időszakokban azonban ennek orvoslása kulcsfontosságú feladatnak számított.

Erre a problémára az elmúlt évszázadok során többször is megoldást jelentett a szükségpénzek intézménye (Adamovszky István, 2008). A szükségpénzeket a forgalomban lévő hagyományos fizetőeszközök mellett és/vagy annak pótlása céljából nyomtatták és hozták forgalomba, és az esetek többségében egy-egy nagyobb városban, illetve annak környékén voltak használatban.

A szükségpénzek közül az egyik legismertebb az, amely komáromi bankó néven került a történelem lapjaira (Szénássy Zoltán, 1999). Az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban Komárom várára, és ezáltal a városra is jelentős szerep hárult (Szinyei József, 1887), így nem meglepő, hogy itt is sor került szükségpénz bevezetésére. Előadásom során a komáromi bankó rövid, ám izgalmas történetét szeretném a hallgatóság elé tárni.

Prezentációm végén egy rövid kitekintést is teszek majd azzal kapcsolatban, hogy a múltbéli szükségpénzek mennyire és hogyan tekinthetők a jelenkori helyi pénzek (Jancsó Enikő, 2013) előfutárjainak.

Kulcsszavak: Komárom; komáromi bankó; szükségpénz; szabadságharc; gazdaság; helyi pénz.

VARGA MÁTYÁS

(PPKE BTK történelem MA – Kubinyi András Történész Műhely)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület: 1945 utáni katolikus egyháztörténet.

Fontosabb publikációk:

Varga Mátyás: A kalandozó magyarok harcmódora a 899–900. évi itáliai hadjárat alapján. In: .studiolo (megjelenés alatt)

Varga Mátyás: Deák Ferenc SJ: Chilei küldetésben (1956–1975). Recenzió. In: Világtörténet, 6. évfolyam (2016) 2. szám, 328–330.

Varga Mátyás: Templombúcsú Szentmiklóson - Szovjet módra. In: Társadalom térben és időben. Szerk. Szuly Rita. Budapest–Piliscsaba, 2015.

SHVOY PÜSPÖK KIÁTKOZTA A NÉP PAPJÁT – SHVOY LAJOS SZÉKESFEHÉRVÁRI PÜSPÖK ÖSSZECSAPÁSA AZ ALAKULÓ „NÉPHATALOMMAL” (1947–1948)

A Katolikus Egyház helyzete Magyarországon közvetlenül a második világháborút követő időszakban jelentős változáson ment keresztül. Ennek a változásnak a mértéke és intenzitása viszont eltérő volt az egyház egyes aspektusait tekintve. A hatalmat fokozatosan átvevő Magyar Kommunista Párt retorikájában többek között a Katolikus Egyházzal való „demokratikus megegyezést” szorgalmazta, amihez igyekezett megnyerni klerikus támogatókat is. Ezen a ponton lesz érdekes a Shvoy Lajos székesfehérvári püspök és Szittyay Dénes bakonykúti plébános között 1947-1948-ban lejátszódott összeecsapás. Szittyay a vezető katolikus állásponttal szembe menve nyíltan szimpatizált a kommunistákkal, püspökének utasítása ellenére papi szerepében felszólalt pártrendezvényeken, ami egyben egyháziaggályokat is felvetett. Shvoy emiatt többszöri figyelmeztetés után felmentette papi tisztségéből Szittyayt. A konfliktus azonnal politikai síkra terelődött: országos méretű propagandaháború indult a „klerikális reakció székesfehérvári bajnoka” ellen, aki „kiátkozta a Néppapját”. A sajtótámadáson túl állambiztonsági eszközöket is felhasználva próbálta a kommunista párt megfélemlítésre késztetni Shvoyt, sikertelenül.

Előadásomban azt mutatom be, hogy Shvoy Lajos székesfehérvári püspök milyen támadásoknak volt kitéve az ügy kapcsán, és hogyan állt ellen a kommunista nyomásnak.

Kulcsszavak: Shvoy Lajos; Szittyay Dénes; katolikus egyház; Magyar Kommunista Párt; sajtó; propaganda; állambiztonság.

VÉBER ZOLTÁN

(DE BTK történelem MA – Hatvani István Szakkollégium,
Történettudományi szakcsoport)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

Hunyadi-kor had-, politika- és társadalomtörténete.

Fontosabb publikációk:

Véber Zoltán: „S nagy lovas és gyalogos sereggel jön János, a magyarok kormányzója”. Magyar próbálkozások Konstantinápoly felmentésére. In: „A mi tendenciáink...” – Szakkollégiumi tanulmányok, 5. Szerk. Maklár Virág–Nagy Jenő–Novák Zsófia–Uri Dénes Mihály. Debrecen, 2017. 15–24.

VISSZATÉRÉS VAGY FOLYTATÁS? – HUNYADI JÁNOS TÖRÖKELLENES POLITIKÁJA A RIGÓMEZEI CSATAVESZTÉST KÖVETŐEN

A magyar történészek mindenkor fontosnak tartották Hunyadi János életének és korának kutatását. Monográfia, tanulmány vagy történeti szintézis részeként egymás után kerültek kiadásra a korszak legújabb kutatásai. Ennek ellenére mégsem mondhatjuk azt, hogy Hunyadi János korszakának teljes időintervallumával ugyanolyan alaposan foglalkoztak volna. A magyar történetírás a mai napig adós maradt Hunyadi János 1448 és 1455 közötti törökellenes politikájának részletes vizsgálatával. A történészek között konszenzus van arról, hogy a rigómezei csatavesztést követően, a Hunyadi János színrelépésével kezdődő aktív, támadásra épülő törökellenes stratégia korszaka lezárult, és teljes irányváltás következett be a Magyar Királyság külpolitikájában. Hunyadi a vesztes csata utáni években a Zsigmond által kiépített ütköző államok rendszerének újbóli kiépítésével foglalkozott, és fegyverszüneti tárgyalásokat kezdeményezett a szultánnal.

Előadásomban eddig mellőzött források bevonásával megvizsgálom Hunyadi törökellenes intézkedéseit és politikáját, arra keresve a választ, hogy ez a stratégia valóban tényleges irányváltást jelentett-e az ország külpolitikájában, vagy Hunyadi 1448 előtti stratégiájának folytatásaként értékelendő.

Kulcsszavak: Hunyadi; ütközőállamok; Dobor; Konstantinápoly; Bosznia; Szerbia; Havasalföld; Moldva.

VIDA BENCE

(ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola,
Kora újkori magyar történelem Doktori Program
– ISHA Budapest; I. Tóth Zoltán Kör)

Szakmai érdeklődési és kutatási terület:

PhD kutatásom középpontja Bethlen Miklós erdélyi kancellár (1642–1716) élete, fókuszba helyezve Európa egészére kiterjedő kétirányú kapcsolati hálózatának kiépítését, fenntartását és fejlesztését.

Fontosabb publikációk:

Bódai Dalma–Vida Bence (szerk.): Paletta II. Koraújkor-történeti diákkonferencia. ELTE BTK Közép- és Koraújkori Magyar Történeti Tanszék, Budapest, 2015.
http://itoth.yolasite.com/resources/paletta_III_vegleges.pdf.

Vida Bence: Bécs vonzásában. Bethlen Miklós kapcsolatrendszerének változásai 1685 és 1704 között. In: Hírnév és emlékezet. Bethlen Miklós interdiszciplináris konferencia. Szerk. Horn Ildikó–Laczházi Gyula. (megjelenés alatt)

Vida Bence: Bethlen Miklós nemzetközi kapcsolatrendszere. In: Paletta II. Koraújkor-történeti diákkonferencia. Tanulmánykötet. Szerk. Bódai Dalma–Vida Bence. ELTE BTK Közép- és Koraújkori Magyar Történeti Tanszék, Budapest, 2015. 51–71.

TÉR-ÉSZLELÉSEK BETHLEN MIKLÓS KANCELLÁR KAPCSOLATI HÁLÓJÁBAN

Előadásomban be szeretném mutatni azt a térfelfogást, amely Bethlen Miklós kancellár levelezésének modellezése kapcsán rekonstruálható. A bethleni információs hálózat 1664-re egész Európára kiterjedt, Bethlen Londontól Bécsig számos nagyvárosban épített ki kapcsolatot kereskedőkkel, kint élő magyar peregrinusokkal, valamint a nemzetközi diplomáciai és formálódó értelmiségi élet szereplőivel. Egy ilyen nagyméretű, a jelenlegi feldolgozottság szintjén több mint 300, különböző társadalmi háttérrel rendelkező szereplőt felvonultató kapcsolati háló rétegzettnek mondható, a hálózat belső felépítése, a csomópontok tipológiája mellett ki kell térni azok térbeli elhelyezkedésére is.

A térszemlélet vizsgálata során segítségemre van az a nyolcelemű információ-tipológia, amelyet a levelezésből vett 200 elemű minta tartalmi kódolásával állítottam fel. A belpolitikai és gazdasági információktól egészen a külpolitikai tárgyú információkig terjedő kategóriák közt elkülönül egy olyan „meta” információ-típus is, amely a postaút minőségére, az üzenetek terjedési sebességére, a különféle városok információáramlás szempontjából fontos tulajdonságaira reflektál. Ezek segítségével mutatom be a bethleni kapcsolati hálót körülvevő történeti teret mint információs teret, amely magába foglalja a kommunikációs módokat és csatornákat, a kommunikációs csatornákat működtető és ellenőrző intézményeket, valamint azokat az üzeneteket, amelyek a csatornákon át terjedtek.

Kulcsszavak: hálózatelmélet; nemzetközi kapcsolatok; Erdélyi Fejedelemség; Bethlen Miklós; kommunikációelmélet; térelmélet

